CONSULTATIO PHILOLOGICO-THEOLOGICO-MEDICA CURIOSA

De

PESTE,

Vtrum nempe homini, præſertim Chriſtiano, liceat eam ſalva optimæ mentis conſcientia fugere, an non?

Variis

Omni luce clarioribus referta argumentis ad defendendam affirmantem, & refellendam negantem ſententiam,

Fidiſſimis inſuper προφυλάξεως τε καὶ θεραπείας abundans remediis, publicata

Ab

HERM. WERN. ENGELB. DE WESTHOVEN,

S. R. I. Equite, Comite Palatino Cæſareo, Med. D. Cæſareæ Naturæ Curioſorum Academiæ Collega, Regii, ac Electoratis Boruſſo-Brandenburgici Collegii Medici Adiuncto per Comitatum Marcanum, Reipublicæ Hammonenſis Conſule, nec non Poëta Laureato Imperatorio, &c. &c.

LEMGOVIÆ

Sumptu, ac typis HENR. WILH. MEYERI,

1721.

Celsissimis Comitibus, ac Dominis,

DOMINO

HENRICO AL-BRECHTO,

&

DOMINO

CASIMIRO,

S. R. J. Comitibus regentibus in Sayn, Wittgenſtein, Hohenſtein, & Bertenburg, Dominis in Homburg, Vallendar, atque Neumagen, &c. &c.

Comitibus, ac Dominis meis Clementiſſimis

Perpetuam felicitatem!

Cel-

Celſiſſimi Comites,
Domini Clementiſſimi!

Ponitur ante pedes hæc conſulta-
tio VESTROS,
Vt vere grati monumentum
pectoris exſtet.
Eſt etenim nondum bis frugibus
area trita,
Nec ſua ſol radians bis ſigna recen-
ſuit alma,
Quum Berlenburgi clementia VE-
STRA clientem

Exciperet lautis dapibus, vinisque
probatis.
Non mihi, ſi centum, Deus ora ſo-
nantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque He-
licona dediſſet,
Singula perſequerer, mihi tum mon-
ſtrata fauoris
Pignora præcelſi! Quapropter ſumi-
te præſens
Chartaceum munus clementer
fronte ſerena,
Spectantes (*) animi candorem dan-
tis apertum.
Inſuper incolumes, ſani belleque
valentes
Vivite Methuſalæ ſuperantes tem-
pora cana!
Soſpitibus VOBIS ſit CONJUX
UTRAQUE ſoſpes.

At-

(*) M. Gotthilffs Trauer in Dædalo Germanico p. 650. munerum, inquit, animus eſt optimus, quod dictum atteſtante Baſil. Fabri theſauro erudit. ſchol. p. 1469. Græci olim ita reddiderunt: ξενίων θυμὸς ἄριστος.

AtqueSUOS SOBOLES feliciter im-
pleat annos,
Donec cœleſtis vitæ contingere me-
tam
DetVr, Vt æthereo NVMen CeLe-
bretVr In aLto !

Fundebam raptim Hammonæ Gueſtpha-
lorum cIↃ IↃ CCXXI. D. XXIV.
Maji.

Celſiſſimis Nominibus
VESTRIS

ſubmisſiſſime addictus

Hermann. Wern. Engelb.
de Weſthoven.

Auguſtiſſimi, Invictiſ-
ſimique Romanorum Im-
peratoris cætera ACADEMIÆ
NATURÆ CURIOSO-
RUM, necnon

&

Sereniſſimi, Potentiſſimi-
que Boruſſorum Regis reliqua,
COLLEGIO ME-
DICO,

Societatibus Illuſtriſſimis, totoque
litterato orbe longe Cele-
berrimis

A U C T O R

ὑγιαίνειν, καὶ εὖ πράττειν.

Illu-

Illustrissimi Domini,

Patroni indulgentissimi, omnique obseruantia maxime colendi.

P*linius* (α) est autor, mortales thure carentes
Arabio, salsa rite litare mola.
Quin (β) memorat Superis quod belle lacte recenti
Supplicet agresti rusticitate ferus.
Præterea Græcus (γ) *Plutarchus* scribit egeni
Quod placeat Xerxi tradita lympha manu.
His igitur, SUMMI PATRONI! motus adire
Audeo VOS, veniam sed precor atque peto.
Vile quidem scriptum submisse dedico VOBIS
Attamen id gratæ pignore mentis ouat.

 Quip-

(α. β.) Natural. histor. præfat. lin. 42.
(γ) in Artaxerxe p. 1013.

Quippe prius celeres paſcentur in
æthere cerui,
Quam fugient animo tot benefa-
cta meo.
Tum teneræ linquent turres, nidos-
que columbæ
Quando fauor VESTER pectore
pulſus erit.
Vultibus idcirco blandis jam ſumite
ſcriptum,
Quod niueos VESTROS ſiſtitur an-
te pedes!
CVnctIpotens Vero Vos Donet
NeſtorIs annIs,
Et parIter MIra proſperitate beet!

Illuſtriſſimi Domini

Patroni indulgentiſſimi, omnique obſer-
vantia maxime colendi!

Hammonæ ad Aſæ, & Lupiæ confluentes
die 24 Menſis Maji, ann.
1721.

Ex voto humillimo VESTRORUM
Excellentiſſimorum nominum ve-
neratoris perpetui

H. W. E. de Weſthoven.

Exordium.

Contemplanti oculis & animo, morbos genus humanum infeſtantes, peſtis omnes atrocitate ſuperare videtur. Hæc autem Latine dicitur (*a*) a paſcendo, vel per συγκοπὴν a peredendo quaſi pereſtas, aut pereſtis, vnde, *Sexto Pompeio* (*b*) *Feſto* teſte, antiquis peſeſtas audiuit, niſi cum (*c*) *Meurſio* legas peſteſtas. Alii eam deducunt a peſſum, quod homines peſſundet, & e medio tollat, alii ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, dum immaniſſimæ feræ inſtar cunctos proſternit, ac funditus perdit. Huc reſpiciunt forte Ebræi, a quibus (*d*) דֶּבֶר perditio, res perdens, &, vt (*e*) *Tertulliani*, (f) *Ambroſii*, (g) *Auguſtinique* vocabulo vtar, extermi-

 nium

(*a*) Joh. Tilemann. diſput. med. inaugur. de nat. & cur. peſt. Marpurg. Cattor. ann. 1636. a d. 18 Febr. habit. theſ. 2. (*b*) De verbor. ſignificat. l. 14. p. m. 349. (*c*) Itidem in notis Andr. Dacerii edition. Lutet. Pariſ. 1681. in vſum Seren. Delphin. vulgat. (*d*) Exod. c. 9. v. 3. (*e*) Adverſ. Valentinian. c. 16. (*f*) Ad virgin. lapſ. cap. vlt. (*g*) Confeſſion. l. 2. c. 4. extr.

nium (*a*) das böse Ding nominatur, statuitque *Iohannes* (*b*) *Buxtorfius* istam sic appellari *seu quod sit res a Deo educta, & decreta, seu quod abducat omnis status, & generis homines.* Vt etiam Proteus πολύμορφος; ita pæne multo centiceps bellua nostra superbit cognomine. In sacris literis nuncupatur (*c*) plaga, (*d*) laqueus venatoris, arcus, (*e*) ac sagitta irati Numinis, lues (*f*) in meridie vastans, tempusque (*g*) malum, quando mors adscendit ad fenestras nostras, & ingreditur in palatia nostra ad exscindendum paruulos e vicis, ac iuuenes e plateis, vt cadant cadauera humana, quemadmodum fimus in superficie agri, & manipulus a tergo messoris colligente nemine, quo viui vix sufficiant ad sepeliendum, & iusta defunctorum corporibus soluenda, funeraque decente apparatu, atque honore celebranda. A (*h*) Græcis λοιμὸς, Gallis la peste, la contagion, Anglis the pest, or plague, Italis pestilenza, Hispanis pestilencia, Germanis die Pest/ Pestilentz/ Ruthe GOttes/ Belgis de pest, en besmettelyke siekte, & ab (*i*) *Homero* κῆλα Θεᾶ vocatur,

(*a. b*) Lexic. Hebraic. & Chaldaic. p. 131. (*c*) 2 Sam. c. 24. v. 21. (*d*) Psalm 91. v. 3. (*e*) Psalm 7. v. 13. (*f*) Psalm 91. v. 6. (*g*) Ierem. c. 9. v. 21, 22. (*h*) Stephan. Blancard. lex. nov. medic. pag. 484. & Ambros. Calepin. 7 ling. dictionar. p. 1141. (*i*) Iliad. a. v. 53.

tur, nonnullisque (*a*) medicis Dei flagelli, manus Dei ſævientis, febris peſtilentis, morbi arſenicalis, mercurialis, aut contagioſi nomine venit. *Generaliſſime*, dum ex doctrina (*b*) *Ariſtotelica* ὀκνητέον ἐν τῷ διαιρεῖν & (*c*) ἀνάγκη, τὴν διάνοιαν ἀορίστως ἔχειν ἄν τις τῷ διαιρουμένῳ πολλαχῶς ὡς ἀδιαιρέτῳ χρῆται. Ἄδηλον γὰρ κατὰ ποίαν φύσιν αὐτῷ συμβαίνει τὸ λεχθὲν, ac (*d*) *Galenica* perturbatus nominum vſus rerum quoque perturbat notitiam, denotat omne detrimentum graviſſimum, & noxium quodcunque rem ſiue animatam, ſiue inanimatam affligens, vti ex (*e*) *Plauto*, (*f*) *Terentio*, (*g*) *Cicerone*, atque (*h*) *Liuio* intelligi poteſt. Sic Licinius Imperator, referente *Sexto Aurelio* (*i*) *Victore*, literas, quibus infeſtus fuit, per inſcitiam immodicam, peſtem nominavit publicam. Pro toxicis, ſeu venenis poſuit (*k*) *Seneca*;

Peſtes vocat, quacunque ferventes creat Arena Libyæ &c.

Et (*l*)

Æmonius illas contulit peſtes Athos,
Has Pindus ingens.

Tex-

(*a*) Gutmann. Buxbaum diſp. med. inaug. de peſte Lugd. Bat. d. 18 Iun. 1697. Ioh. Lenſe diſp. med. de peſte Leid. d. 2 Febr. 1703. ac alleg. Tilemann. diſput. theſ. 2. (*b*) L. 2. elench. c. 2. (*c*) L. 1. de cœl. (*d*) L. 3. ſimpl. cap. 12. (*e*) Capt. act. 4. ſc. 3. v. 3. (*f*) In Adelph. act. 2. ſc. 1. v. 34. (*g*) Pro Rabir. perduell. c. 1. de amicit. c. 25. & in Offic. l. 2. c. 5. (*h*) L. 2. c. 49. (*i*) Epitom. de vit. & mor. Imp. Rom. c. 41. §. 8. (*k*) Med. v. 681. (*l*) Ibidem v. 720.

Textilem etiam peſtem eleganter dixit (*a*) facundiæ, Latiarumque litterarum parens, qui omnia (*b*) incrementa ſua ſibi debuit, & vir novitatis nobiliſſimæ, vtque vita clarus, ita ingenio maximus fuit, veſtem (*c*) venenis imbutam, qua periit Hercules. Præterea ſumitur vel *generaliter* pro ἀέρος (*d*) φθορᾶ ſtatu, ac conſtitutione, qua talis morbus graſſatur, vel *in ſpecie*, (*e*) & aut *improprie* pro multis morbis eodem tempore inuadentibus, aut *proprie* pro maligno, atque venenato cordis affectu, maxime acuto, & lethali, atrociſſima ſecum inducente συμπτώματα, licet vulgo quoque pro carbunculis, & bubonibus &c. accipiatur. Male igitur *Giſanius*, *Auſonius Popma*, ac *Scioppius* ex mente *Chriſtophori* (*f*) *Cellarii* eos βαρβαρίζειν, & parum pure loqui volunt, qui peſtem pro morbo adhibeant, præſertim quum eodem abſoluto luem contagioſam ſignificante ſenſu (*g*) *Ennius*, (*h*) *Plautus*, (*i*) *Lucanus*, (*k*) *Apuleius*, (*l*) *Barthius*,

(*a*) Ita Cicero audit Plinio l. 7. nat. hiſt. c. 30. & (*b*) C. Velleio Paterculo hiſt. l. 2. c. 34. (*c*) 2 Tuſcul. c. 8. (*d*) Galen. 6. Epid. com. 1. t. 28. (*e*) Vntzer. Antid. peſtil. l. 1. p. 1. d. 1. Duncan. Liddel. de peſt. (*f*) Baſil. Fabr. Theſaur. erud. ſcholaſt. p. 1707. (*g*) Apud Priſcian. l. 9. in vero. neco ſub 1 coniugat. (*h*) Amph. act. 2. ſc. 1. v. 33. (*i*) L. 6. v. 89. (*k*) Apolog. de comitial. morb. (*l*) Ad Statii Thebaid. l. 2. p. 433.

thius, aliique vtantur. Insuper pro morte ipsa pestem (*a*) Comicus dixit poëta, leporis (*b*) & facetiarum magister elegantissimus. Profecto malo isto grauissimo laborans, præter appetitum ciborum imminutum, ac sæpe prostratum siti vehemente, ac Tantalea, nausea, vomitu, anxietate circa præcordia, & orificium ventriculi superius stomachum, corporis agitatione, ac inquietudine continua, aluique fluxu vexatur. Mitto λειποθυμίαν, cordis palpitationem, caloremque intensissimum interiora corporis vrentem; prætereo dolorem acutissimum, κεφαλαλγίαν molestissimam, vigilias, deliria, eruptionemque sanguinis per nares, aures, ac vterum, &c. taceo externa pesti propria συμπτώματα bubones, anthraces, maculas. Et quis nunc singula, nunc vniuersa aut animo adsequi queat, aut complecti? Si vetusta rerum monumenta componentibus, & memorabilia, ac auribus digna in acta, fastosque referentibus credendum, Nerone (*c*) Claudio gubernante pestilentia vnius autumni triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt, & re-

(*a*) Plaut. Capt. act. 3. sc. 3. v. 11. (*b*) Ita a Christoph. Cellario in cur. posterior. de barbarism. & idiotism. serm. Lat. prolegom. p. 12. nominatur. (*c*) C. Sueton. Tranq. in Ner. Claud. c. 39.

regnante (*a*) Marco Antonino philoſopho tanta exſtitit peſtilentia, vt multa millia conſumſerit, ac vehiculis, ſarracisque cadauera fuerint exportata, nec non imperantibus (*b*) Gallienis duobus vel Romæ, vel in Achaicis vrbibus ea vehementer ſæviit, vnoque die quinque millia hominum perierunt. *Wagnerus* in chronolog. ſua, & (*c*) *Sigbertus* tradunt, anno octingenteſimo primo ſub Imperio Irenes Imperatricis Conſtantinopolitanæ a prægreſſo aëris humidiſſimi dominatu inualuiſſe graviſſimam peſtem, quæ maximum hominum numerum in Gallia, ac Germania præcipue iuxta Rheni tractum abſtulerit. (*d*) *Bonfinius* etiam narrat, anno quingenteſimo octogeſimo nono Mauritio ſummam habente poteſtatem, ad anni oppido pluvioſi, & auſtrini conſtitutionem plurimas aquarum inundationes ſecum afferentem in Italia diram ſecutam fuiſſe peſtilentiam, legiturque in hiſtoria Friderici ſecundi Imperatoris, vt accurate *D.* (*e*) *Albertus Henric. Grætz* annotavit, anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſeptimo ob continuas plu-

(*a*) Iul. Capitolin. in Marc. Anton. philoſ. c. 13. (*b*) Trebell. Pollio in Gallien. duob. c. 5. (*c*) Centur. 8. (*d*) L. 8. decad. I. (*e*) In diſſert. ſolenn. med. de temporib. ann. inſalubrib. Hal. Magdeburg. menſ. Sept. 1705. habit. §. 8.

pluuias Tiberim Romæ excreviſſe, & peſtem grandem excitaſſe, a qua vix decimus quiſque euaſerit. Quid? quod annis Domini, ac (*a*) Salvatoris noſtri milleſimo (*b*) quadringenteſimo Florentiæ triginta millia, ac milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto in civitate Neapolitana intra ſemeſtre temporis ſpatium trecenta fere mortalium millia lue violentiſſima naturæ debitum ſolverunt, vltimaque horrenda ſtrages diu ante Franciſci Xauerii imagine in publico loco ſocietas Ieſu templi expoſita, ac vultum oſtendente ſubtriſtem, lacrymantesque ocu-

(*a*) Quamuis *Cicero* in 4 Verrina neget nomen exſtare Latinum, quod Græco vocabulo σωτὴρ reſpondeat, idemque *Ambr. Calepinus* in diction. 7 ling. p. 1366. ratum faciat: nos tamen ſequentes auctoritatem *Auguſtini* l. 3. de Trinit. c. 10. *Lactantii* Chriſtianorum, ut *Io. Ludov Viues* ſub fin. l. 3. de tradend. diſcipl. putat, omnium facundiſſimi, ſonumque habentis plane Ciceronianum, l. 4. de ver. ſapient. c. 12. p 270. & 271. §. 6. 9. veteris inſcriptionis apud *Gruterum* p. 19. *Stephani* gloſſarii, aliorumque malumus, quum de Chriſto ſermo eſt, Saluatoris, quam Seruatoris voce uti. In noſtram quoque eunt ſententiam, ac ſuum adiiciunt calculum *Dausqueius ad Baſilii Seleuc.* orat. 11. de Iona, *Baronius* in notis ad martyrolog. Rom. M. Nouembr. D. 9. Barthius ad l 5. Theb. Statii p. 19. & Reineſius epiſtol. pag. 683 iisque ſuccenturiatum damus Chriſtophorum Cellarium in Baſil. Fabri theſaur erudit. ſcholaſt. p. 1990. ac in curis poſteriorib. de barbariſm. & idiotiſm. ſermonis Latini ſecundum ſecul. diſtributis pag. 89. 122. (*b*) Sebaſtian. Münſter in ſein. Coſmograph. l. 2. p. m. 276.

oculos circumferente prænuntiata fuiſſe creditur a *P. Caſpare* (*a*) *Scotto.* (*b*) *Tritemius* etiam, *Matthiasque* (*c*) *Palmerius Piſanus* de crudeli omnes fere terras depopulante, ac dimidiam hominum partem ad mortem dante peſte, multa litteris conſignaverunt, & quamuis (*d*) *Hieron. Cardanus* eam vltra tres annos ſæuire vno in loco inficias eat, contrarium tamen experientia (*e*) *Iul. Scaligeri*, (*f*) *Euagrii*, (*g*) *Nicephorique* corroborat. At non cunctæ peſtilentiæ eodem ſe manifeſtant modo, adſeritque (*h*) *Valleriola* in peſte, quam anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio Gallia Narbonenſis experta eſt, homines, vti videbatur, ſanos, & loquentes, incedentesque ſtatim, tanquam fulmine ictos, diem obiiſſe ſupremum, ac ſimilia ferme de lue Veneta, atque Patauina ex *Hieronymo* (*i*) *Mercuriali*, (k) *Capiuaccio*, (l) *Foreſto*, (m) *Paræo*, (n) *Petro Salio Diuerſo*, & *Gerhardo* (o) *Columba* in medium producit (*p*) *Sennertus* omnibus ingenii, ac ſtu-

(*a*) Phyſic. curioſ. part. I. p. 761. (*b*) In Chronic. (*c*) In Chronic. (*d*) De ſubtil. l. 2. (*e*) Exercit. 32. (*f*) L. 4. c. 28. (*g*) L. 17. eccleſ. hiſt. c. 17. (*h*) Loc. comm. l. 3. c. 18. (*i*) De peſt. c. 18. (*k*) Practic. l. 6. c 36. (*l*) L. 6. obſeruat. 10. (*m*) De peſt. c. 10. (*n*) De febr. peſtilent. c. 45. 7. (*o*) De febrib. peſtilent. l. I. c. 27. 32. (*p*) De febrib. l. 4. c. I.

studiorum dotibus seculi sui eminentissimus, (*a*) *Euagrius* quoque miræ tussi gravi stipatæ pestilentiæ meminit, mortalesque ea multati, ac æstu ingenti iactati lumina oculorum amiserunt, & post tres dies exstincti sunt. Quum igitur pestis tam atrox sit, vt æquo pede pulset Regum turres, ac pauperum tabernas, nulloque delectu Crœsos, ac Crassos potentia & diuitiis inter ceteros excellentes, vestesque purpura, ac auro distinctas, & gemmis adornatas habentes non minus, quam tres, ac Salacones paupertatem, vel potius egestatem, ac mendicitatem suam nunquam obscure ferentes corripiat, nosque ipsi in illa, proh dolor! inciderimus tempora, quibus non solum variolæ, ac morbilli passim apud nos grassantur, sed vicinos etiam nostros in Germania, Polonia, Vngaria, Flaccia, (*b*) siue Valachia, Transyluania, Seruia, Francia, aliisque regnis pestilentia adoritur, cogitque fidelissimos parentes deserere amantissimos liberos, Theseum posthabere Pirithoum, & Pyladem obliuisci Orestem: merito qnæritur, vtrum homini, præsertim Christiano, liceat eam salua optimæ mentis conscientia fugere, an non? Pace autem TVA. L. B.

(*a*) L. 2. c. 6. (*b*) Gerhard. Mercat. Atlant. p. 310.

affirmantem in præſentia defendam ſententiam, etiamſi *Tilemannus* (*a*) *Brevleus*, ſumma integritate, & innocentia Paſtor olim in Spangenberg/ anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono neganti gravibus pietatem, ac eruditionem redolentibus argumentis addictus fuerit, egoque effatum *Wilbelm.* (*b*) *Budæi Pariſ.* πολλὰ μωμήσασθαι ῥᾶον ἐστιν, ἢ μιμήσασθαι memoria teneam, & dum materiæ animo meo agitatæ, ſæpius promendæ nunc occaſio offertur belliſſima, hoſtibus iſtam non eadem æſtimatione metientibus, multumque opinionibus a me diſcrepantibus obuiam ibo, acieque decernam litteraria. Nam, ut ſenſa mea (*c*) *Senecæ* verſibus exprimam, & explicem

Lucida, dum current, annoſi ſidera mundi,
Oceanus clauſum, dum fluctibus ambiet orbem,
Lunaque dimiſſos, dum plena recolliget ignes,
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus,
Altaque cæruleum, dum Nerea neſciet Arctos,

nul-

(*a*) Im Buch von der Peſtilentz/ und andern Kranckheiten c. 18. 19. 20. (*b*) In tit. breuiarii de aſſe, & partib. ejusd. (*c*) In Oedip. act. 2. v. 503. ſeqq.

nullos, licet (*a*) *Plinii* ſuaſu apud me honor ſit antiquitatis, ita venerabor, ut cum (*b*) *Ariſtotele* profitear, veterum, peritorumque, & prudentum hominum dictis, atque ſententiis, & iam ſine demonſtratione prolatis, non minus, quam demonſtrationibus ipſis eſſe adhærendum.

Priuſque cœlum ſidet inferius mari.
Tellure porrecta ſuper

verbis (*c*) *Horatii*, & (*d*)

Ante naſcetur ſeges in profundo,
Vel fretum dulci reſonabit vnda,
Ante deſcendet glacialis vrſæ
Sidus,& ponto vetito fruetur,

quam cum (*e*) *Tullio* tanti faciam *Platonem*, ut, quamvis nullam afferat rationem, eius tamen auctoritate me frangi dicam. Seruilem pariter deſpiciam animum (*f*) *Alex. Maſſariæ*, qui ſcribit, ſibi iam dudum conſtitutum eſſe, *Galenum* perpetuo imitari, ac ab illo ne latum quidem vnguem diſcedere, atque ſe malle cum eo errare, quam cum recentioribus vera ſentire. Tu modo propitios, & æquos mihi præbe oculos, eamque commoda benevolentiam, quam aliis ſcripta vulgantibus crebro ſignis, non dubiis de-

(*a*) L. 8. epiſt. 24. (*b*) L. 6. Ethic. (*c*) Epod. 5. (*d*) Senec. Herc. Oct. v. 1580. (*e*) 1. Tuſcul. quæſt. (*f*) L. 1. de Peſte.

claravisti, & mihi quoque, nisi me humanitas tua fallit, ultro significare videris. Tuo certe fauore, veluti vento, mea subuecta consultatio, quem sibi proposuit, portum facilius consequetur. Adesto ergo animo, qui corpore ades, atque arrige mentem ad ea, quæ pro ingenii tenuitate breuiter perstringere conabor. Minime autem præsentes stylo inexercitato, presso, demissoque scriptas lineas rigidorum Catonum, Zoilorumq;, rhinocerotis nasum habentium oculis subiicio, quia ex *Erasmo* (*a*) *Roterodamo* scio, tales in libro, quantumuis bono, nihil venari, nisi quod reprehendant.

Σὺν Θεῷ, καὶ νῷ!

Dum defendendam affirmantem sententiam diligentissime perpendo, me onus arduum, ac viribus meis maius subire videor, vereorque, ne mihi (*b*) *Propertius* obiiciat:

Turpe est, quod nequeas capiti committere pondus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus ita
Fama nec ex æquo ducitur ulla iugo.

In-

(*a*) L. 8. apophthegm. (*b*) L. 3. eleg. 9.

Interim hæſitanti (*a*) *Ovidius* acclamat:

Audentes Deus ipſe iuvat,

Suſtineas (*b*) ut onus nitendum eſt vertice recto,

Præterea (*c*) leve fit, quod bene fertur onus.

Multi enim ſunt, qui mirabili contradicendi flagrantes cupiditate peſtem nequaquam eſſe fugiendam adſerunt, mihique cauſis de variis bellum impigre parant, nec paci ulterius ſeruiendum meque ita armis perſequendum putant, donec aut virtute rationum vicerint, aut victus manum dederim. Hic aperte ſtatuit: hominem metu dilabentem, &, qua ipſi via patet, ad fugam erumpentem, & circuitus, rupes, ſaltuſque petentem montium occultos, vel inſulæ (*d*) Formoſæ, quæ calido, ac humido cœlo tegitur, periculoſiſſimoque peſtis morbo afficitur, incolarum more in altiſſimos, & auios montes ſe recipientem, rebusque ſuis conſulere volentem prouidentiæ diffidere diuinæ, & maxima ægritudine ſine vlla ſalutis ſuæ, ac cœleſtis opis exſpectatione affligi. Ille Deum ait mortales,

(*a*) L. 10. Metamorph. v. 586. (*b*) L. 2. de pont. eleg. 7. (*c*) L. 1. amor. eleg. 2. (*d*) Georg. Pſamanaa Zæar, deſcript. de l'isle de Formoſa en Aſie c. 27.

ubi(*a*) *Homerus* olim Apollinem in bello Troiano ob filiam ſacerdotis ſtupratam Græcorum exercitum, huius luis pœna multare, nullumque fuga ſalutem conſequi, aut ſe clam a Numinis vbique præſentis manibus ſubducere poſſe, adeo, ut quivis cum Regio vate (*b*) Davide exclamare cogatur: Ioua me cognitum habes, quonam declinem tuum ſpiritum? vel quo tuam fugiam præſentiam? Siue cœlum ſcandam, ibi tu es: ſive in orco cubem, tu ades, ſumam auroræ alas, habitem in ultimo mari: etiam illuc tua me manus tenebit, tuaque dextera comprehendet. Quod ſi me certe tenebris occultandum cogitem, ipſa mihi nox lumen eſt, tenebræque tibi non contenebrant, ac nox ſplendet, ut dies nullo tenebrarum, lucisque diſcrimine. (*c*) *Ieremias* etiam neminem in tenebris ita latiturum ſcribit, vt eum Ioua non videat, *Chryſoſtomusque in D. Henr. Wilh. Plenckeri* (*i*) *colloq. medico-chymico de natura, & neceſſitate chymiæ rationalis* Thorheit iſt es/ inquit, ſich vor GOtt verſtecken wollen. *Alius dicit, vitæ necisque* dominum maximum habuiſſe conſilium, in quo ſententiam ſic ferre placuit, ut haud ullus ipſi impone-
re,

(*a*) I. Iliad. (*b*) Pſalm. 139. (*c*) c. 23. v. 24. (*d*) p. 120.

re, ſeque ac ſuos extrahere incolumes, fugamque intendere valeat. Turcarum igitur ritu, qui, vti enarrat *Proſper* (*a*) *Alpinus*, vnicuique ſuum pereundi modum Deum deſtinaſſe credunt, peſtem negligit, ac inter lue iſta affectos morari vlterius cupit Ad hæc auctoritate nititur (*b*) *Iobi* ſummum adſeuerantis Monarcham non, quomodo circumueniuntur homines, circumveniri, hicque animo ſuo (*c*) cogitationes quaslibet cognoſcit, & exploratum habet, quid (*d*) inſit in homine? reneſque ac (*e*) corda ſcrutatur. Quin imo tantam eſſe ſupremi rerum humanarum moderatoris vindictam pronuntiat, vt teſte experientia, ac ſcriptis (*f*) *Euagrii* abunde docentibus, iſti, qui metu luis perterriti profugerant, in eam ipſam inciderint, quam ſnmmo ſtudio vitauerant, ita, vt nulla ratione ſe ab illa tergis, quaſi fugientium inhærente eripere potuerint, iſtorumque internecione iuſtæ iræ lento quidem gradu, ceu *Val.* (*g*) *Maximus* demonſtrat, procedenti, at tarditatem ſupplicii gravitate compenſanti parentatum fuerit. Contra ea affirmat, remanentes, & animis tolerantia re-

 rum

(*a*) L. 1. de Medicin. Aegypt. (*b*) c. 14. v. 9. (*c*) Marc. c. 2. v. 8. (*d*) Ioann. c. 2. v. 25. (*e*) Apocalypſ. Ioann. c. 2. v. 23. (*f*) L. 4. c. 28. (*g*) L. 1. c. 2. de Dionyſio.

rum adverſarum ſeptis a DEo quiduis patienter exſpectantes, finemque peſtis omnibus, ac curatis votis expetentes, vel ſic clementer, vt nunquam illa inficerentur, protectos, vel, ſi correpti, a lue fuiſſe reſtitutos (*a*) Præterea quemlibet bene actæ vitæ, animique diuinæ voluntati non repugnantis conſcientia melius, ſi ita cœleſti patri viſum (*b*) *Ariſtotelis* φοβερώτατον mortem oppetere, & ex corporis vinculis, tanquam e carcere, euolare poſſe putat, quam ſe in fugam coniicere. Exempli gratia peſtem ſibi ex tribus pœnis, quas Dominus per prophetam (*c*) *Gad* propoſuerat, eligentem vnicum profert *Dauidem*, ne de eodem plura enumerando attentos fatiget auditores. Hoc etiam in caſu vera fide conſpicuis mortem non eſſe pertimeſcendam opinatur, quoniam (*d*) illis omnia ad bonum conducunt & conferunt, nullique damnationi ſunt obnoxii, & in Chriſto Jeſu non carnis, ſed ſpiritus arbitrio parent, ac per eum Syriace clamant: pater! Ipſi (*e*) certam in vivente Deo habent ſpem, qui, quum omnium, tum maxime fidentium morta-

(*a*) Conf. Matth. c. 10. (*b*) L. 3. Eth. Nicom. c. 6. videaturque ſimul Dionyſii Lambini interpretatio. (*c*) L. 2. Reg. c. 24. (*d*) Ad Roman. c. 8. (*e*) Ad Timoth. c. 4. v. 10.

talium ſeruator celebratur, ipſiſque (*a*) viuere Chriſtus, & mori lucrum eſt. Talium animi diuini exiſtunt, talibuſque, quum e corpore exceſſerunt, reditus patet ad civitatem (*b*) quadratam, quam gloria Dei illuſtrat, & cujus lucerna eſt agnus, tumque propius accedunt (*c*) ad Sionem montem, & Hieroſolymam cœleſtem, angelorum legiones, conuentum, cœtumque primogenitorum in cœlo immobili, quod tertium (*d*) Scriptura vocat, & ab immenſa claritate ἐμπύρεον ignitum teſtibus (*e*) *Maurolyco*, ac (*f*) *Anton. Deuſingio* e Græcis *Baſilius* primum, e Latinis *Stabus*, atque *Beda* appellarunt, conſcriptorum, & iudicem cunctorum, ac ad ſpiritus iuſtorum perfectorum, ſicut *Paulus* fuſius docet. Viuentes adhuc ſciunt, ſeſe, ſi (*g*) terreſtris domus tabernaculum diſſolutum fuerit, ædificium habituros eſſe à Deo, domum nullis manibus factam, & ſempiternam in coœlis, cuius (*h*) lapides in margarita collocati, & in ſapphiris fundati ſunt, cuiusque feneſtræ cryſtallinæ, ac portæ ex carbun-

 cu-

(*a*) Ad Philipp. c. 1. v. 21. (*b*) Apocal. Ioann. c. 12. v. (*c*) Ad Hebr. c. 12. (*d*) 2. Corinth. c. 12. v. 2. (*e*) In dialog. 1. Coſmogr. (*f*) In natur. theatr. vniverſal. de affection. diſput. 4. quæſt. 3. p. 362. (*g*) 2. Epiſt. ad Cor. c. 5. v. 1. (*h*) Eſaiæ c. 54. v. 11. 12.

culis genuinis exiſtunt. Hæc domus patris cœleſtis eſt, vbi (*a*) multæ ſunt habitationes, & ubi ex ſententia (*b*) *Ariſtotelis* vere quicquid exiſtit, nec tempore conſeneſcit, nec alteratione vlla afficitur, ſed optimam, beatamque agit vitam. Et certe *quicquid* (*c*) *Auguſtini* verbis, *de illa dixerit homo, quaſi gutta de mari eſt, vel quaſi ſcintilla de foco*, nec ei ullo conferri poterit modo Neronis apud (*d*) *Plinium* aurea domus, quoniam *Ioannis* (*e*) *Nieſii verſibus*:

Iaſpis, & Chryſophragus,
Topaſius, & Beryllus
Et Sardonix, & Sardius,
Sapphirus, & Smaragdus,
Et quicquid Indus omnibus
Gangeſque voluit vndis,
Id omne totis fontibus,
Confluxit huc decoris.

Tandem fugam parantes illos agitari, & ſtimulari magis, magisque in dies conſcientia male ſuſcepti propoſiti retur, quod ſuos, alioſque longinqua cognatione, & arcta propinquitate ſtirpi ſuæ adnexos in miſeriis, & ærumnis dereliquerint, nec ipſis auxilia portare, aut ſola-
tia

(*a*) Ioann. c. 14. v. 2. (*b*) l. de cœl. t. 100. (*c*) L. de Tripl. habitac. c. 4. (*d*) N, H. l. 36. c. 15. (*e*) Ode de ætern. beator. gaud. v. 81. ſeqq.

ia dare valeant. Minime iſtos eſſe fer- eos arbitratur,

Qucs (*a*) lapis, & montes, innataque rupibus altis,
Robora, quos ſævæ progenuere feræ,

t fidiſſimarum, ſæpe (*b*) grauidarum xorum, quibus (*c*) *Catulli* ioco dede- unt

------ baſia mille, deinde centum,
)ein mille altera, dein ſecunda centum,
)ein vſque altera mille, dein centum

quaſque canente (*d*) *Statio*

-- ---- --- collato pectore mixtas
ınxit inabrupta concordia longa catena,

alamitatibus non moueantur. Ipſorum uoque animos liberorum in omnium irtutum exempla genitorum, germa- orum, affinium, & cognatorum mœ- orem, ac lacrymas, a quibus ſeſe cir- umſeſſos antea viderunt, quoſque omni- us horis amauerunt, & oculis, auribus, omplexuque tenuerunt, vehemcnter nclinare autumat. Crebro domum re- ıocare exiſtimat mentem Caſtoris Pollu- em, Menelai Agamemnonem, Achillis 'atroclum, & Niſi Euryalum, tumque e) *Naſonis* verbis turpe eſſe

-- in

ɛ) Ouid. epiſt. 7. Heroid. (*b*) Sext. Pompei. Feſt. de verb. ſignif. l. 18. p. 502. (*c*) Epigramm. 5. (*d*) L, 4. ſylv. carm. 1. v. 43. (*e*) L. 2. de ponto

----- in miſeris veteri ſibi rebus amic
Auxilium nulla parte tuliſſe ſuun
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare te
naci,
Turpe laborantem deſeruiſſe raten
Horum autem L. B. argumentorum pr
ma facie probabilium, quæ homines fa
ceti, ad perſuadendum concinni, perfe
cti, & e ſchola politi proferunt, nul
motus *Franciſci* (*a*) *Petrarchæ* effato
vbi falſis opinionibus aditum præbueris
operoſius excluduntur, prorſus aſſen
tior, nec adduci poſſum, ut ea veritati
qua ſecundum (*b*) *Scaligerum*, nihil e
pretioſius, congruere credam. Et rect
ſcribit (*c*) *Ariſtoteles*, veterum philoſo
phorum, vt (*d*) *Ammiani Marcellini*, (*e*
Hieronymi, *Pauli* (*f*) *Diaconi*, (*g*) *Ve*
getii, *Gregorii* (*h*) *Turonenſis*, (*i*) *Sige*
berti, aliorumque a *Gerard. Ioann.* (*k*
Voſſio nominatorum recentioris Latini
tatis ſcriptorum voce vtar, primicerius
neque ea, de quibus nemo dubitat, nequ
illa, quæ omnino falſa ſuut, quæque ab
ſurda omnibus videntur, in diſputatio
nem venire; ſed ea tantum, quæ proba
bili

(*a*) L. 6. epiſt. (*b*) L. 2. de cauſs. ling. Latin. c. 63. (*c*) L. 1
Topicor. c. 8. (*d*) L. 18, c. 6. p. 128. (*e*) Epiſt. 61. (*f*) L
4. Longobard. (*g*) L. 11. c. XXII. (*h*) L. 2. hiſt. Franc. c
37. (*i*) In Chronicis ann. CIↃ. LXXVII. (*k*) De vit. ſerm. &
gloſſem. Lat. barb. l. 3. c. 38.

ilia exiſtunt, aut omnibus, aut pluribus ut ſapientibus, & his quidem vel omnibus, vel pluribus, vel præcipuis, maximeque celebribus, quorum ſcilicet perpecta, & cognita eſt ſapientia. χαλεπὸν ſcio tiam ex (*a*) *Galeno* ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς τὰ μὲν κακῶς, κρίνοντα, τὰ δὲ ἀμεέστερον γράφοντα. & ex (*b*) *Coo* κρίσιν εἶναι χαλεπήν. Inſuper, quum non videam, cur, quid ipſe ſentiam, non illico audeam ſcribere? rectius alii fugiendam eſſe peſtem uadent. Etenim ingenti telorum hoſtium vi, quæ in me effuſa eſt, minime obruor, aut offendor, potiusque ex adverſo ingeſta clypeo excepi, iamque gladios n me diſtrictos retundam, armis arma pulſabo, mucronemque a meo iugulo eiectum in ipſorum ora dirigam. Hæc non ſcripta, ſed nata lex eſt, hancque non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura arripuimus, hauſimus, expreſſimus, & ad eam non docti, at facti, non inſtituti, at imbuti ſumus, vt, ſi in inimicos incidamus, omnis honeſta exiſtat ratio furoris reprimendi. Profecto arbitratu *Renati* (*c*) *Des-Cartes* illi, qui mente forti, & generoſa præditi ſunt, animum non mutant ob adverſa, quæ ipſis

(*a*) L. 2. π. συνθ. φαρμ. κ. τόπ. (*b*) L. 1. Aphor. 1. (*c*) De paſſion. anim. part. 3. artic. 159.

ipſis accidunt. Et ſi quis commode, t defendendæ ſententiæ fundamenta, hau mihi Suffenus exiſtens, & magis placen quam Peleus in machæra, iaciam, locun lue omni diritate teterrima infectum mu tare queat, idque negligat, is æque Deun tentat, ac ſi aliquis ſubiecto penatibu igni, & inde excitato incendio ſe, conju gem, liberos, & bona ſua eripere noli ac ſciens ſe flammæ inferre, quam in vi uis ſervare, & res ſuas ſartas, tectas, in tegraſque habere malit. Eiusmodi hom indice (*a*) *Claudiano* exiſtit

-- -- prodigium cunctis immanius hydri
Tigride mobilius fœta, violentius auſtri
Acrius Harpyiis, refluis incertius undi

talemque eloquio (*b*) *Tibulli*

-- -- vaſti genuerunt æquora ponti,
Et flammam voluens ore Chimær fero,
Ac canis anguinea redimitus terga ca terva,
Cui tres ſunt linguæ, tergeminum que caput,
Scyllaque virgineam canibus ſuccinct figuram
Iſtum conceptum ſæva leæna tuli

Hui! quid eo leuius, peius, & inquina tius? Nemo eſt, quin talem oculis fugia auri

(*a*) L. 1. in Rufin. v. 89. (*b*) L. 3. eleg. 4. v. 8

uribus respuat, animo adspernetur, recordatione denique ipsius perhorrescat. Quis ejusmodi mortalem aditu, quis vllo honore, quis communi luce, & salutatione dignum putet? Si forte quidam ipsum adspiciant, oho! ingemiscunt, & vlteriorem conspectum detestantur, si forte ipsius mentionem faciant, execrantur, quid? quod cognati talem vitant, audire de eo nolunt, vicini metuunt, & ex natura, numeroque hominum eiiciendum, ac ex finibus humanis exterminandum censent, adfinesque rubore suffunduntur. Næ ipse locus expiandus est, quocunque eiusmodi iter fecerit, & mater omnium terra vestigiis tanto scelere adstricti violatur. Diuinum etiam tentaturus Numen, omnibus sensibus orbus, ac ωρόλεgος Μελίτιδε inter eos, qui ipsi insaniunt, insanissimus, & Cacodæmonis præceptis imbutus, ac ad eius consuetudinem, moresque deductus esset, vtpote, qui olim, memorante (*a*) *Matthæo*, dulcissimum Iesum quadraginta dies, & totidem noctes ieiunantem, tandemque esurientem adgredi non erubuit, si Dei filius es, inquiens, iube, ut hi lapides fiant panes. Quum vero respondisset ille scriptum (*b*) est;

(*a*) c. 4. (*b*) Deuteronomiorum, c. 8. v. 4. Sapient. Salom. c. 16. v. 26.

eſt; non ſolo pane viuit homo, ſed omn
verbo per os Dei prodeunte, adduxi
eum Diabolus in ſanctam vrbem, & in
templi pinnis conſtitutum ſic compel-
lauit; ſi DEi filius es, iace te deorſum
Scriptum enim (*a*) eſt; angelis ſuis de te
mandabit, vt te manibus tollant, ne pe-
dem ad lapides offendas. Dato rurſus re-
ſponſo, extat, (*b*) ne tentato Dominum
Deum tuum, denuo ipſum Diabolus ad-
duxit in præaltum montem, & oſtenſis
omnibus mundi regnis, ac ipſorum glo-
ria dixit; hæc cuncta tibi dabo, ſi procu-
bueris, & me adoraveris,ſed iam demum
è Ieſu conſpectu abire iuſſus fuit. Occaſio-
ne verboſius expoſitæ, & denarratæ ten-
tationis quæſtionem, an Cacodæmon cor-
pus humanum per aërem transferre & e-
vehere valeat ex vno loco in alium? ὡς ἐν πα-
ρόδῳ attingimus, aperteque adſerimus, i
eum non poſſe. Nam quia machina ho-
minis fluidum aëris, vel bis centum, a
vltra vicibus præponderat, aut illius gra-
uitatem tollere, aut hunc grauiorem effi-
cere deberet, quod eſſet miraculum. Et
ſi quoque *Ioannes* (*c*) *Wierus* cum aliqui-
bus Theologis contrarium ſtatuit: eum
ta

(*a*) Pſalm. 91. v. 11. (*b*) Deuterom, c. 6. v. 6. (*c*) L. 2
de præſtig. c. 12. p. 6.

tamen perpulchre *Io.* (*a*) *Bodinus*, reliquosque doctissime (*b*) *Walæus* refutauerunt, notavitque vltimus Clarissimus Vir vocabulum παραλαμβάνειν ordinario non significare in novo Testamento gestare, circumferre, sed assumere, abducere, comitem sibi adiungere quendam, quin imo Illustris Halensium Professor *Frider.* (*c*) *Hoffmannus* cum *D. Godofr. Bücsing* ex *Origene affirmat*, Dominum secutum quasi athletam ad tentationem sponte proficiscentem, ac quodammodo loquentem: tu inuenies me in omnibus fortiorem. Certe manifestum periculum cernens, & discrimen subiens rem audet primo incredibilem, & inauditam, multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriæ insignem, ac postea nimia audacia monito (*d*) *Syrachi*, exemploque Quinti ævo Polycarpi viuentis, & ab (*e*) *Eusebio* allegati perniciei esse solet, (*f*) *Phocylideque* canente:

Θυμὸς ὑπερχόμενος μανίην ὀλοόφρονα τεύχει, & tum illi, quibus videbatur in deliciis existere, vix risum continent, & beneficia iacent, amoresque frigent. Idcirco non inepte

(*a*) In confutat. opinion. Io. Wieri adiect. l. 4. de magor. dæmonoman. (*b*) Comment. ad nov. Testam. loc. nostr. (*c*) Disput. inaug. med. philos. de potent. Diabol. in corpor. Hal. 1703. (*d*) c. 3. (*e*) L. 4. c. 15. (*f*) In carm. admonit. v. 59.

interrogat *Velleius* (*a*) *Paterculus*: qui in adversis beneficiorum servat memoriam? aut quis vllam calamitosis deber putat gratiam? aut quando fortuna noi mutat fidem? Aliæ viperæ venenatæ odium nefariis inclusum sensibus patefaciunt, & in talem ad pestem ante oculo: positam proficiscentem, & extremo ian obnoxium discrimini, inque ejus imaginem ac simulacrum profundunt. Vah quam exultant in eiusmodi audacis ruina, & spiritus aculeorum plenos non remittentes linguis ipsum consectantur petulantissimis. Sanæ quoque mentis mortalibus se ipsos minime (*b*) sapientes putantibus, malum declinantibus, gloriamque ex periculo, cuius imago oculis modo oberrat, accersere detrectantibus, gravissimæ, & difficillimæ videntur tales discriminum, ac calamitatum societates, nec est facile intentu, qui ac eas descendat. Ex *Eobano* (*c*) *Hesso* enim non sunt nescii:

Qui nimis est audax sæpe infeliciter
audet,

Et (*c*) *Seneca* ostendente:

--- --- --- nemo se tuto diu
Periculis offerre crebris potest;

Quem

(*a*) Hist. l. 2. c. 53. §. 2. (*b*) Prov. Salom. c. 3. v. 7. (*c*) Ii Idyll. (*d*) In Hercul. furent. v. 326.

Quem ſæpe tranſit caſus, aliquando invenit,

quod perſpicue, ac eleganter noſtrates
roverbii inſtar dicunt, es gehet der Krug
o lang zu Waſſer / bis ihm einmahl der
Spenckel abfållet. Accedit, quod cogni-
um, perſpectumque habeant, cœli cel-
isſimum Principem, qui omnem hunc
nundum regit, cauſsis vti ſecundis, &
ubſidiis licitis, quæ nequaquam ani-
advertenda, & exiſtimanda ſunt cadu-
a, ac incerta, poſita non tam in divino
onſilio, quam in fortunæ lubidine. In-
erim quis homo ait (a) *Salomo* philoſo-
hicus in actis (b) philoſophicis ſocietatis
egiæ Anglicanæ audiens monarcha, co-
noſcat Dei conſilium? aut quis perſpi-
at, quid Iova velit? Sunt certe morta-
um cogitationes miſeræ, periculoſaque
oſtra commenta, quippe quum morta-
corpus animum grauet, obruatque
entem terreſtre vas, adeo, vt vix mul-
cum cura contemplemur terreſtria, &
æ ſunt in manihus ægre inveniamus;
ntum abeſt, vt cœleſtia quiſquam per-
ſtigare poſſit, aut conſilium Domini co-
noſcere, niſi ipſe ſapientiam dederit. Sed
clarius hoc L. B. percipias, *Parenæum*

 in

Sapient. c. 9. v. 13. 14. 15. 16. 17. (b) Menſ. Novembr.
669. p. 890.

in cathechefi (*a*) Heidelbergenfe, &
Martinum (*b*) *Möllerum*, nec non alios
vberiora tradentes tibi commendo, quo-
rum fingula verba in tranfcurfu tam ar-
tati opufculi apponere, & exprimere non
audeo. Revera inter illa adminicula, &
alleuamenta non poftremum fibi vendi-
cat locum fuga, vt ex doctrina experien-
tiffimorum medicorum, & acutiffimo-
rum philofophorum alibi aër purior, ac
cœli temperies falubrior quæratur. E
vtinam tum falubritas aërisIenenfis quæ
rentibus vbique contingeret! De ha
enim D. Io. Henric. Schüttens in ΟΡΥΚΤΟ-
ΓΡΑΦΙΑ. (*c*) Ienenfe ex *Io. Guilielmi*, & *Io*
Iacobi Baierorum, fratrum germanorum
ac Clariffimorum in academia Altdorfi
na Profefforum ore teftatur, peftem A
polledæ & circa totam Ienam fæuiiffe, fe
ad vrbem non perueniffe, &, quod ma
ximum eft, Illuftri *Georgio Wolfgang We*
delio referente ex locis pefte infecti
quendam aduenientem, ac morbo eoden
laborantem ægrum clam per aliquot die
in urbe Iena commoratum fuiffe nullo i
fentiente, fufpicante, aut pefte corrupto
Forte infimas fimul Ienenfium prece
fu

(*a*) Quæft. 27. de provid. Dei in fin. Sophift. 5. de vtilit. m
dior. (*b*) De præparat. ad mort. (*c*) Sufati typ. He
mannianis ann. 1720. edit. c. 2. p. 16.

ſub id tempus Deus admiſit haud ſecus, ac Galli, olim Epiſcopi Avernenſis, de quo, quum lues peſtifera non ſolum vniuerſam Galliam, ſed plures etiam ditiones occupaſſet, cum magna admiratione apud *Gregorium* (*a*) *Turonenſem*, legimus, quod ardente precatione ciuitatem ſvam, ciueſque à terribili malo immunes reddiderit. Communis autem ad reſpirandum neceſſarius aër vitioſus, & vapor infectus egreditur ex (*b*) ſepulchretis, antris ſubterraneis, arculis clauſis &c. quibus apertis, & putridum veneficæ, & attonitæ mentis mulieris Eriphiæ, in cuius mentionem (*c*) *Eraſmus* incidit, halitu nocentiorem efflantibus primum pauci, mox plures, tandem plurimi eodem morbo affliguntur, quod ſub Marco Antonio *Galeni* tempore accidiſſe in Seleucia apud *Iulium* (*d*) *Capitolium*, & (*e*) *Fulgoſium* inuenimus, ubi, quum in templo Apollinis aurea arcula a militibus Vidii Caſſii auidioribus in prædam fuiſſet aperta, ſpiritus peſtilens egreſſus non modo Babyloniam totam, ſed & Parthos ac orbem vniuerſam ita affecit, vt tertiam humani generis partem iugulauerit. *Auguſtus*

(*a*) L. 4. c. 5. (*b*) P. Caſp. Scotr. phyſ. curioſ. part. 2. l. 12. p. 1567. (*c*) Adag. chil. 2. cent. 8. (*d*) In Ver. Imperat. c. 8. (*e*) l. 2. c. 6.

Quirinus (*a*) *Rivinus* etiam ex (*b*) *Para* memoriæ prodidit, anno Chriſti milleſi mo quingenteſimo ſexageſimo ſecund in Gallia ob multitudinem hominum in fectorum, & in puteum centum vlnas al tum proiectorum poſt duos menſes pu tridum, & cadauerofum aërem ſuſcita tum fuiſſe, vt multa inde millia morta lium paſſim per totam Agenenſium pro uinciam tanquam peſte interierint, ve neni illius perniciali lue per viginti undi que in ambitu milliaria diffuſa. Ipſa no minus infecta ſale acerrimo fœta, ſi mo riuntur, ac putreſcunt, effluuiis putridi pernicialem, & malignam vim poſſiden tibus aërem replent, ſacræquæ litteræ hu iusmodi commemorant contagii exem plum propter multitudinem (*c*) ranarum quæ Aegypto inſignem exhibebant mo leſtiam, in aqua Nili coaceruatarum, e quarum putredine magna enata eſt infe ctio. Stylo quoque (*d*) *Albert. Henric Græz* ex *Paulo Iovio* ſignat, prægranden cetum ad littus maris reiectum & putre factum fuiſſe, omnemque Liguriam in d

(*a*) Programm. medic. Lipſ. die 30. Jun. ann. 1698. litt. Chri ſtoph. Fleiſcheri edit. (*b*) Oper. l. 10. c. 13 (*c*) Exod c. 8. v. 13. 14. (*d*) Diſſertat. ſolenn. medic. de tempor anno inſalubr. Halæ menſ. Septembr. ann. 1705. habi §. 13.

de contagium sustinuisse. Similem fere reperimus historiam in (a) *Plutarcho* de balæna ad ripam provinciæ Bunidis profecta, a cuius putredine pariter pestis cœpit, exoriri pertinacissima. Interim secundum distichon vulgare (b) veterum

Hæc tria tabificam pellunt aduerbia pestem
Mox, longe, tarde cede, recede, redi,

quod D. *Wolffgang.* (c) *Meyer* Lipsiæ ita Germanice reddidit:

Damit dich nicht die Pest ergreiff'/ und werffe nieder.
So mach' dich bald hinweg/ fleuch weit/ und komm' spät wieder.

Cui sane isti pestiferæ ne peritissimi quidem inter duces artium belli, haudquaquam rudes tractandi militares animos, ac virtute bellica spectatissimi, vti stolida audacia ferocissimi, & manu strenuissimi Ioannis (d) Zischæ edocemur exemplo, opponi queunt cum optimis propugnaculis amne licet cinctis torrenti, qui alioquin præruptis vtrinque rupibus inimicis aditum impediret. Nec illi ciuitas

(a) L. de industr. animal. (b) Io. Rhenan. antidot. pestilent. p. 296. (c) Vid. Caroli de Gogler. erneuerte Haus- und Feld-Apotheck p. 276. (d) Aeneas Sylu. 46. histor. Bohem. & Dubravius, l. 26.

ſtare poteſt naturali ſitu munita, ac valida, gaudenſque turribus grandi opere editis, anguſtaque muri corona, cuius faſtigium minime pinnæ diſtinguunt, ſed perpetua lorica obducta tranſitum ſepiunt, quemadmodum eheu olim! firmiſſima, opulentiſſima, pulcherrima & florentiſſima Hieroſolyma, ſcribente (a) *Ioſepho* atteſtatur. Vulgo omnibus audendis paratiſſimi milites, quibus non labos inſolitus, non locus vllus aſper, aut arduus, non armatus hoſtis formidoloſus eſt, quique Martis diſcrimen impavide ſubeuntes plurimis cruenti vulneribus referunt ex prælio pedes egregiis in cœlum extolluntur laudibus, multumque armis, & robore corporis ſuper ceteros fuſos, fugatosque, & copiis exſutos eminentes celebrantur. Sic relatum legimus virilis animi fœminam Spartanam nihil muliebre, præter corpus, gerentem certum in bello inimicis infeſtiſſimum, qui canente (b) *Silio* fuerat

--- --- in pugnamque, & Martem, &
præliа & hoſtem

Igneus & magno audendi flagrarat amore, variis adverſo corpore vulneribus acceptis, clarum at ob brachium, pedemque patriæ impenſum hominum conſpectum

(a) L. 4. de bell. iud. c. 4. 27. 28. (b) L. 6. v. 208.

ctum fugientem, & ianua se, ac parietibus tegentem esse allocutam: ades animo, & omitte, si quem habes pudorem, *dum (a) multo præstat ob virtutem lætari, quam ob risum pudore adfici.* Interea peste extincti fama in obscuro est, nec iisdem, quibus solis cursus, regionibus, ac terminis continetur. Naturaliter etiam cuilibet animato, quamvis (b) *Seneca* bellam existere rem dicat sua morte mori, insitum est, vt habeat rationem valetudiuis, tantumque cibi, ac potionis adhibeat, ut reficiantur vires, & conseruetur vita, non opprimatur. (c) *Paulus* in epistola ad Ephesios nullum, inquit, suæ vnquam carnis cepit odium, sed eam fouet, ac curat. Quis est, interrogante *Læuino (d) Lemnio*, qui non observat, quanta cura, quantoque studio homines ductu rationis, brutæque pecudes instinctu naturæ se ab interitu vindicare, tuerique studeant, atque enitantur? Omnes illum exhorrescunt, nemo non, tametsi quasi saxam Tantalo, existimante (e) *Tullio*, semper impendet, ab illo se subducere tentat. Etenim effato (f) *Augustini* omne, quod

 est,

(a) Melch. Iun. tom. 1. orat. I. de trib. princ. pœn. p. 226. (b) Epist. 69. extr. (c) c. 5. (d) L. 2. de occult. nat. mirac. c. 16. (e) L. 1. de finib. c. 18. (f) Attestante in margar. philos. l. 10. tract. 1. p. m. 842. Orontio Fineo Delphinate.

est, desiderat τὸ εἶναι suum conservare, & quoduis a morte, ac pernicie abhorret, ideoque galli, quum se copia sanguinis immoderati aggravari sentiunt, auctore *Ulysse* (*a*) *Aldrouando*, vnguibus cristas tam diu scalpunt, donec illato vulnere sanguinis fluxum proliciant, atque ita ab imminentibus malis sibi ipsis medici liberent, iidemque testificante (*b*) *Plin.* herbam, quæ helexine vocatur, optime noscunt, ac illa sese, dum indigent, remedio, purgant. Præterea *D. Mich.* (*c*) *Gehlerus* ad Wencesl. Stephanum Archidec. Cuttenberg. exarat, *formicas diætam studiose observare, & a cadaveribus humanis tanquam mali succi abstinere, ac calidiusculam cerebri intemperiem ex tot vigliiis, & lucubrationibus contractam papaueris seminibus corrigere*, videmusque veniente morbo perdices & merulas, quas naturalis leuitas ad sidera agit, laurorum (*d*) foliis vesci, aprum (*e*) cancros quærere, hippopotamum (*f*) venam tundere, (*g*) canemque lingendo sæuissima sanare vulnera. Vt taceam (*h*) ceruum, & (*i*) elephantum glande vulneratos edere dictamnum,

(*a*) In encom. gall. galliinac. (*b*) N. H. l. 8. c. 27. (*c*) Epist. 1. de formic. (*d*) Plin. H. N. l. 8. c. 27. (*e*) l. c. (*f*) C. Malapert. miscell. l. querim., in morb. v. 39. (*g*) Idem l. 8. v. 33. (*h*) Plin. l. 8. c. 27. (*i*) Wolfgang. Franzius hist. animal. sacr. c. 4. p. 41.

mnum, ac lacrymas aloes, (*a*) muſtelam ſeligere rutam, (*b*) bufones ab araneis ictos plantagine admorſa ſibi mederi, vulpeculamque (*c*) e pinu fluentem reſinam lambere, & ob amaras forte adſumtas (*d*) amygdalas aquam hianti ore captare, atque haurire, ne, quum iudicio *M. Wolfgang.* (*e*) *Heideri* illarum ſiccitas omnem humorem exhauriat, & depaſcat, ſtatim emoriatur. Quin (*f*) pardus, quando manducavit venenum, veſtigat poſtea ſtercus, honos ſit auribus! humanum, quo deuorato manet ab omni noxa tutus & incolumis differente *Wolfgang. Franzio*, vrſique, (*g*) quum mandragoræ mala guſtauerunt, ne intereant, formicas comedunt. (*h*) Teſtudo ſerpente depaſto infirmata eius venenum origani eſu aufert, ac contra eum dimicatura hoc ſe munit, (*i*) hirundineſque vexatis pullorum oculis chelidonia viſui ſaluberrima ſuccurrunt.

Et leo, quem cœci vis lancinat effera morbi

Sentit opem, ſi ſimiam edat, citam an-

(*a*) Plin. l. 8. c. 27. (*b*) Eraſm. in dialog. de amicit. (*c*) M. Wolfg. Heider. de vulpecul. ſchol. 2. orat. (*d*) Plut. l. 1. ſymp quæſt. 6. (*e*) Oration. 2. de vulpec. ſchol. §. 10. (*f*) In hiſtor. animal. ſacr. c. 8. p. 92. (*g*) Io. BaptIſt. Porta l. 1. Mag. Natural. c. 8. p. 29. (*h*) l. c. (*i*) Ibidem.

annotantibus (*a*) *Iunio* ac (*b*) *Io. Baptist. Porta.* Insuper *Boëthius* in suo elegantissimo (*c*) libro *de philosophiæ consolatione herbas, atque* proceras, & in eximiam altitudinem editas *arbores* idcirco *sibi conuenientibus innasci locis recenset, vt quantum earum natura queat, cito exarescere, atque interire non possint. Hinc alias campis, alias montibus oriri, alias saxis hærere, aliarum fœcundas esse steriles arenas, & eas, si in alia quispiam loca transferre conetur, arescere. Omnes veluti in terras demerso ore trahere alimenta radicibus, ac per medullas robur, corticemque diffundere. Quid? quod mollissimum quodque, sicuti medulla est, interiore semper sede recondi, extra vero quadam ligni firmitate tegi, vltimumque corticem aduersum cœli intemperiem, quasi mali patientem defensorem opponi. Tantam etiam esse naturæ diligentiam, vt cuncta semine multiplicato propagentur, eaque omnia non modo ad tempus manendi, verum generatim quoque, quasi in perpetuum permanendi veluti quasdam esse machinas.* Pergit porro ad vulgo dicta, & credita *inanimata*, ac in veritate demonstrat, nihil esse tam incredibile, quod non di-

(*a*) Emblem. 22. (*b*) Io. Baptist. Porta in Mag. Natur. l. 1. c. 8. p. 27. (*c*) L. 3. prol. 11.

dicendo, & ſcribendo fiat probabile, nihil tam horridum, & incultum, quod non ſplendeſcat oratione, ac tanquam excolatur. Itaque, ſi hoc apparet in beſtiis, volucribus, natantibus, agreſtibus, cicuribus, feriſque mortem, vt extimeſcant: quis hominum ſe ipſum defendere, & viuendi via conſiderata vti nollet? Omnis binis artis medicæ columnis rationi, & experientiæ refragantem fouens hypotheſin, non dari vllum contagium, aut morbum interueniente contagio contractum, & plures in peſtem implicitos haud concurrente contagio, ſed cum aliis morbis communi adfici vehiculo, atque negligentia ſua committens, ut peſtilentiæ contagium in ſe ipſum, ac alios vulgetur, & inde corporis compage plane relaxata, ac ſoluta de vitæ præſidio, & ſtatione forte longiore decedens brutis, ac coruis, vulturibuſque in famoſiſſimis apud veteres peſtibus (*a*) Athenienſi, & (*b*) Romana defunctorum cadauera, adeoque contagium mortuorum corporum peſtiferum perhorreſcentibus peior, ac αὐλοχειρίας, (*c*) homicidiique reus eſt. Ah incuriam cum auditu crudelem, tum viſu nefariam! ah ſcelus magnum, & in cun-

(*a*) Thucydid. l. 2. hiſt. p. 127. (*b*) Liv. hiſt. decad. 5. l. 1. p. 23. (*c*) 1 Ioann. c. 3. v. 11. 15.

cunctas terras exportandum! Non ſunt flocci faciendæ minaciæ (*a*) *Origenis*: qui ſe ipſos interficiunt, nunquam requiem habebunt, nec inuenient refrigerium, ſed animæ eorum mox vt de corpore exierint, in tenebras deducentur, (*b*) *Auguſtinuſque* profitetur reos ſuæ mortis meliorem vitam poſt mortem non ſuſcipere. (*c*) *Zonaras* etiam præ ſe fert, quod lex iubeat inſepultos eos abiicere, qui ſibi mortem conſciuerunt. Ipſe Deus præcepit, homines, quos lepra, vel (*d*) *Horatii* vocabulo mala ſcabies occupaverat, ac *Cæl.* (*e*) *Sedulii* verſibus

--e -- --- corpore fœdo
Diſcolor obſcœnis turparat pœna figuris,

a mundis ſeparare, vt hinc intelligeretur, contagionem eſſe fugiendam. Verba legis diuinæ (*f*) Leuitici latæ, ac rogatæ haud grauamur ἀυθεντικῶς præſenti materiæ inſerere, & ita ſe habent: leproſus, & eo morbo adfectus veſtimentis diſſolutis eſto, capite tonſo, ore velato, & pollutum etiam, atque etiam clamato. Quamdiu in eo morbo erit, pollutus eſto, ſolitarius habitato extra caſtra ſedem incolens! Sed hæc videri poſſunt obſcuriora,

(*a*) L. 2. in Iob. (*b*) L. 1. de civit. Dei c. 26. (*c*) Tom. 3. annal. (*d*) L. de art. poëtic. v. 454. (*e*) Carm. paſchal. l. 4. v. 192. (*f*) C. 13. v. 45.

ra, quum ſine appoſitione exemplorum lentius diſputantur: vita, atque factis illuſtranda ſunt ſacrorum virorum hæc, quæ verbis ſubtilius, quam ſatis eſt, diſputari videntur. Et optime *Renatus* (*a*) *Des-Cartes* præter cetera, inquit, memoriæ noſtræ pro ſumma regula eſt infigendum ea, quæ nobis a Deo, utpote qui, ἐδὲν (*b*) *Damaſceni* verbis, τῶν ὄντων ἐστιν, ὐχ ὡς μὴ ὤν, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα, καὶ ὑπὲρ αὐτὸ δὲ τὸ εἶναι ὤν, reuelata ſunt, vt omnium certiſſima eſſe credenda, & ſoli auctoritati diuinæ potius, quam proprio noſtro iudicio fidem eſſe adhibendam. Quapropter, ne nimium multa complectar, atque ab eo, quod propoſitum eſt, longius aberret conſultatio, ſpecta L. B. (*c*) *Noachum*, corlatum, diuina virtute, ac ſpiritu exaggeratum: intuere (*d*) *Abrahamum* ſenſu cœleſti animatum, crebriſque interioris entationis experimentis confirmatum: contemplare (*e*) *Lothum* non pietate ſoum, ſed etiam ætate venerabilem; recoe (*f*) *Iſaacum*, (*g*) *Iacobum*, (*h*) *Eliam*, i) *Davidem*, (*k*) *Tobiam*, (*l*) *Mathathiam*,

[a]

(*a*) Princip. philoſoph. part. 1. §. 76. p. 23. (*b*) L. 1. Orth. fid. c. 4. fol. 12. (*c*) Geneſ. c. 7. (*d*) Gen. c. 12. v. 12. 13. (*e*) Gen. c. 19. (*f*) Gen. c. 26. v. 7. (*g*) Gen. c. 46 (*h*) 1 Reg. c. 17. 19. (*i*) 1 Sam. c. 19. v. 10. 18. c. 20. v. 1 38. 2 Sam. c. 15. v. 14. (*k*) c. 1, v. 22. 23. (*l*) 1 Maccab. c. 2. v. 27. 28.

(*a*) *Petrum*, (*b*) *Saulum* (*c*) aliosque viros virtuti simillimos, & ingeniis per omnia Deo, quam hominibus propiores, qui nunquam recte fecerunt, vt facere viderentur, sed quia aliter facere non poterant: (*d*) *Iesum* denique *Christum* considera, ipsius inferni domitorem, & victorem: ecquem inuenis, qui non periculum inundationis, mortis, incendii, famis, sitisque, quoties pie potuit, fuga declinaverit? Vt errabunda agmina optimo Salvatori nostro olim addictorum, & in fugam effusorum tacita quodammodo relinquam, ac mentionem tantum de (*e*) *Mantuani* moueam versibus:

Nam quum Cæsarei gens sanguinolenta tyranni
Prædarentur oues Christi, nullasque liceret
Christigenis habitare vrbes impune, ferarum
Consortes facti, fines tenuere supremos
Orbis & ardentes caueri feruentis arenas.

Quis autem cor, & salem habens homo se ob-

(*a*) Act. Apostol. c. 12. v. 17. (*b*) Ibidem. c. 9. v. 24. 25. 2 Corinth, c. 11. v. 32. (*c*) Act. Apost. c. 14. v. 5. 6. (*d*) Matth. c. 2. v. 13 seqq. c. 12. v. 14. 15. c. 14. v. 13. Luc. c. 4. v. 29. 30. (*e*) L. 1. Fastorum.

obrui, tanquam fluctu, sic discriminis magnitudine sinat, & se, suosque omnes funditus vertat, quin sciens, prudensque o demittat, vnde exitum videat esse nul-um? Quis sæuientes hostes, quis vagien-em, aut rugientem leonem non deuitet? Quis ille, qui natatione sibi a præsente ubmersione, si possit, non præcaveat? An etiam frigora, quia Dei supplicia, ne-no vestibus, focis, & fornacibus arcere lebet, vel nulli vulnerato, ægroque me-lici opem implorare licet? Vitam sane ongissimam Ioua nobis in salutis, & feli-is rerum successus largitionem pollici-us est, ideoque *Iac.* (*a*) *Primerosio* aucto-e decebit eam omni arte ab imminente ericulo vindicare, officiumque morbo aborantis, medicina adhibita, quum va-etudine vtimur prosperrima, præsume-e. Interim, si rite vsurpatis humanis ubsidiis quibuslibet, cœlesti tamen pa-ri placuerit, nos peste, vel alius morbi ontagio multare, euge fiat voluntas Do-nini! huicque vnice adsentiamus, ob-emperemus, obsecundemus. Veræ nim felicitatis mater est obedientia, & ronuciante (*b*) *Sophocle* in Antigone pud *Stobæum* ἀναρχίας μεῖζον οὐκ ἔστιν κακόν. Ni-ilo minus optimæ mentis præclara su-

 sten-

(*a*) De vulg. error. in medicin. l. 2. c. 8. (*b*) Serm. 41

ſtentamur conſcientia, quum cogitamus, nos ordinaria Dei adiumenta non neglexiſſe, &, quantum potuimus, noſmet ipſos ſalvos conſervaſſe, incolumitatique noſtræ, noſtrorumque, qui ex nobis pendent, conſuluiſſe. Ex hoc fundamento Cameræ Imperiali, quæ anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi tertii die, ſi bene memini, decimo octauo menſis Auguſti Ratisbona abeundi, Auguſtamque Vindelicorum petendi conſilium cepit, aliisque collegiis permiſſum eſt, ſe fuga in puriorem locum conferre, vſque dum peſtis, vel contagio deſiuerit. Mentione Ratisbonæ hic facta ſcribenti manum iniiciunt ipſius moderatores, & quamlibet feſtinantem morari cogunt in numiſmate ibidem cuſo, quod memoriam peſtis per Dei gratiam ſublatæ repræſentat, & in cuius altero latere ipſa ciuitas extat cum epigraphe chronographica: aDIUtore aLtIſsIMo a peſte LIberata, ſeCVra! in altero arca adumbratur *Noachi* ante altare procumbentis, & ſupremo Numini pro incolumitate & ſalutis ſuæ tuta, atque integra conſeruatione gratias agentis cum inſcriptione;

Æterno RATIS hæc BONA fert
poſt funera grates!

Inferius leguntur verba Geneſ. cap. 8.

(*a*) *Noachus* autem poſuit Domino aram, ſumſitque omnis generis munda animalia, puraſque aues, & hoſtias totas in ignem coniectas immolavit. Academiarum etiam Profeſſores ſeſe ingruente lue in fugam dare poſſunt, nec morale attendendum eſt dubium, annon ipſos oporteat cœtu ſtudioſorum remanente intra ſuam, verbis (*b*) *Martialis*, ſe pelliculam continere, & eruditum pulverem attingere cupientes vlterius docere? Nam raro eiuſmodi eueniet caſus, dum iuuenes ægerrime animam ad corpus quidem humanum, vti ex pneumatica elucet, determinatum, at ab eo ſeparabilem, immortalem, intelligentem, voluntate, & potentia agendi præditum, ac ad æternam beatitudinem a Deo creatum ſpiritum amittunt, ac fungi mortali ſtatione longiſſima deſiderant, ideoque ſtatim terga vertere ſolent. Sed fac, & finge, tales cum muſis ſe delectantes inueniri. Profeſſoribus tamen, ut mea fert opinio, qua Profeſſoribus haud incumbit, in tanto periculo ob aliquos ſponte ſua in lubrico verſantes, ac in diſcrimen deuenientes officii cauſſa manere, atque repudiatis a Deo conceſſis fugæ præſidiis ſuam, ſuorumque vitam in aleam dare, lupum

(*a*) v. 20. (*b*) L. 3. epigr. 16.

auribus tenere, & inter ſcyllam, ac charybdim nauigare, niſi mandata publica id exigant. Etenim fama (*a*) notiſſimi (*b*) *Livii* vltimum, ac maximum telum neceſſitas non ita premit, vt tempore peſtis ſeſe in gratiam paucorum ad munus, penſumque ſuum abſolute revocare, & ſine intermiſſione munia implere cogantur. Similiter in civitatibus, ac pagis, quando lues ubique graſſatur, ſcolaſtici ceſſant labores, quia per concurrentes diſcipulos malum longius diſſeminatur, Afflatuque nocent, & agunt contagia late. vt (*c*) *Ouidius* canit.

Attamen non cuivis, ut dicam, quod ſentio, & dicam brevius, quam res tanta dici poſſit, in peſtilentia ex vrbibus cedere, & fugam capeſſere licet. Manendum ergo eſt verbi diuini miniſtris, utpote qui ad veram pœnitentiam, & conuerſionem in auditoribus ſuis procurandam tum omnes curas, labores, conſilia, totumque muneris conatum conuertere debent, ut videlicet mutentur pectora, ſenſus, animi, & deſtinationes quælibet, vtque ſpiritum obtineant diuinum, vitam, &

(*a*) Tanta fama viuus fuit, vt ad ipſum videndum ab vltimis Gadibus aliqui Romam venerint, quemadmodum Plinius l. 2. ep. 3. & Hieronymus epiſt. 103. c. 1. tradunt (*b*) L. 4. c. 28. (*c*) L. 7. Met. v. 551.

& opera noua, quibus vere conuersi non magis queunt vacare, quam flamma luce, quemadmodum pie autumat Clarissimus Dominus *Gothofredus* (*a*) *Vockerodt*, vir vita innocentissimus ingenio florentissimus, proposito sanctissimus, tantis denique adornatus virtutibus, eruditionisque dotibus, quantas perfecta & natura, & industria mortalis conditio recipit. Neque ego verecundia consuetudinis, & vsus domestici, quo per aliquot annos coniuncti fuimus, fidelissimi olim, & seueritatis lætissimæ, miramque grauitatem egregia humanitate temperantis præceptoris, nunc magni, ac semper infra aliorum æstimationes se metientis fautoris laudibus quidquam, dum verum refero, vllo subtrahere modo possum. Præsertim eo tempore moribundis, donec vltimus spiritus deficiat, & fatis omnem curam vincentibus in sua resoluti initia animam cœlestem cœlestem cœlo reddant, sacram medicinam, consolationemque, exemplo *Bernhardini*, sociorumque duodecim a *Marco* (*b*) *Marulo* magnopere laudatorum, nec non (*c*) *Esaiæ*, adhibere, & ægrotis

 aliis

(*a*) In aur. consultat. de litter. stud. recte, & religiose instit. 13. §. 17. p. m. 289. (*b*) Tract. de religiose viuend. mod. l. 3. c. 2 de charit. erga proxim. (*c*) c. 38.

aliis verbum diuinum, cuius virtutem ipſi experti ſunt, ita tradere valent, vt effectum illi in mentibus, mananſque in ſe flaminis ſancti flumen ſentiant. Inſuper ſingulari in dicendo iucunditate, ac ſermonis lepore permouere poſſunt infirma valetudine tentatos, homines ſe eſſe, ut meminerint, ea lege natos, vt omnibus telis altiſſimi Numinis propoſita ſit ipſorum vita, neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſunt, conditione vivant, neve tam graviter caſus, ac morbos ferant, quos nullo conſilio vitare quiuerunt. Et quemadmodum bene (*a*) *Herodianus* calamitates, inquit, caſusque humanos modice ferre prudentium eſt: ita (*b*) *Theognide* iudice

Τολμᾶν χρὴ τὰ διδοῦσι Θεοὶ θνητοῖσι βροτοῖσι,

ſuadenteque (*c*) *Euripide*

Κούφως φέρειν χρὴ θνητὸν ὄντα συμφοράς,

inprimis, quum ex ſententia (*d*) *Archilochi* antidotum exiſtat vitæ patientia. Sileo ejusmodi paſtorum fugam officii fore declinationem, & ipſos ſe turpiter daturos, ſi inuicti, firmi, ſtabilis, ac abunde conſtantis animi exemplum eccleſiæ denegarent. Hoc enim eſt præcipue in tali caſu ſalubre, ac frugiferum, auditores

(*a*) L. 4. de Imper. poſt. Marc. ſeu de ſuis temporib. (*b*) In gnomis Ethicis. (*c*) In Medea. (*d*) Apud Stob. ſerm. 125.

res fidei paſtorali concreditos optimi exempli, ſine quo nihil recte, putante (*a*) *Columella*, docetur, aut diſcitur, documentum in reuerenda poſitum perſona intueri, & inde ſibi ipſis, ſuisque, quod imitentur, capere poſſe. *Ieſus* etiam, quem *mimus amans* (*b*) *grata* nempe *anagrammatiſmus* (*c*) Græcus σὺ ἡ ὄις ouem eſſe demonſtrat, apud (*d*) *Ioannem* bonum adfirmat paſtorem ponere animam ſuam pro ouibus, iſtum ſuas agnoſci, mercenariumque tantummodo fugere, & *Terentii* (*e*) quaſi effato lupo oues comittere, quod Germani prouerbii loco dicunt den Bock zum Gärtner ſetzen / & de quo (*f*) *Cicero* non ſolum per εἰρωνείαν ex rhetorica ſatis notam, ac (*g*) *Quintiliano* illuſio, ipſique (*h*) *Tullio* diſſimulatio audientem exclamat: O præclarum cuſtodem ouium, quod aiunt, lupum, ſed (*i*) *Homerus* quoqne dudum cecinit:

Ουδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονεύσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν.

(*a*) II. c. 2. (*b*) Ex anagrammatiſmus fit mimus amans grata. (*c*) In Græco anagrammate nullam haberi acentuum, & ſpirituum rationem ex hoc adducto, quod *Auratus* olim in Gallia fecit, academiæ Giſſenæ poëtica a Frider. Taubmanno in epiſt. ad *C. Bachmannum* de die IIX. Octobr. ann. 1612. ſummis elata laudibus p. 305. l. 2. teſtatur. (*d*) c. 10. (*e*) Eunuch. act. 5. ſc. 1. v. 16. (*f*) In Philipp. 3. c. 11. (*g*) L. 8. c. 6. (*h*) In Academic. l. 4. c. 5. (*i*) Iliad. X.

Vt igitur animoſiores, quibus (*a*) *Mæonidis* verſu

- - - παραὶ πόσι κάππεσε θυμός,

& a peſte tutiores exiſtant, ipſis proderit maſticatio rerum acrium; ſeminis erucæ, (*b*) cardamomi, cubebarum, vel angelicæ, Zedoariæ, enulæ, allii, gentianæ, leuiſtici, imperatoriæ, (*c*) ſcorzoneræ, calami aromatici, corticis citri, coſti veri, myrrhæ electæ, baccarumque lauri, & iuniperi (*d*) *Chriſtianus Ioannes Langius* ſingulare carlinæ tribuit encomium, ſcribitque non ſolum cum (*e*) *Schrödero* (*f*) *Ettmüllero*, (*g*) *Blancardo*, (*h*) *Dolæo*, (*i*) *Iacobo Le Mort*, celebratiſſimi, ac magni nominis in Academia Lugduno-Bataua Chymiæ Profeſſore, olim ſtudiorum meorum moderatore accuratiſſimo, nec ſine veneratione nominando, & aliis, eam eſſe alexipharmacam, ſed ſpeciatim etiam, quod Caroli M. Imperatoris exercitus angeli monitu eius eſu partim ſanus ſervatus, partim a peſte liberatus fuerit. Radix porro pim-

(*a*) Iliad. O. (*b*) Riuin. tr. de peſt. Lipſ. p. 70. (*c*) Io. Mich. Fehr. anchor. ſacr. vel ſcorzon. Ien. 1666. edit. c. 7. p. 62. (*d*) Lection. de mat. med. p. 490. (*e*) Pharmacop. med. chym. l. 4. claſſ. 1. p. 556. (*f*) In Schröder. dilucid. phytolog. p. 23. (*g*) Lex. med. p. 124. (*h*) Enciclop. med. dogmat. l. 4. c. 5. p. 426. (*i*) Pharmac. medico-phyſic. c. 8. p. 24.

pimpinellæ albæ ex præſcripto Illuſtris Domini (*a*) *Stahlii*, Sacræ Regiæ Boruſſicæ Majeſtatis Conſiliarii Aulici, ac Archiatri in id experientia conſummatiſſima, & eruditione perfectiſſima euecti, ſuper quod adſcendi non poteſt, in ore detineatur, & ſaliua perpetuo reiiciatur. Aut adhibeatur Iacobi (*b*) *Carpenſis* placenta, (*c*) *Rantzouii* ſacculus ad peſtem, (*d*) *Carpique* chirurgi Bononienſis exemplo arſenicum in linteolo circa cordis regionem geſtandum, vel accendatur, ac ardeat inter illos, & ægrotos fax parua picea, ſeu candela cerea, quæ μιάσματα peſtifera, atque lue detentorum venenatos halitus egregie diſſipabunt, ac abſument. Pyxidulas quoque foraminibus gaudentes a tornatore ex ligno iuniperi confici curent, in quibus ſpongiæ aceto rutæ, vel oleo, veluti (*e*) *Lonicerus* ſuadet, ſuccini madidæ aſſeruentur, vt odoratione ſæpius fruantur. Nec abſurdum, aut ſupervacaneum erit puluere quodam ſternutationem ciente, & mouente, vulgo Schnupf-Toback / frequentius

(*a*) Conſpect. medic. theor. pract. tab. 116. omn. prim. morb. method. Stahl. tract. exhib. Io. Iuncker. tab. 53. p. 358.
(*b*) Io. Iac. Wecker. l. 5. de ſecret. p. 118. (*c*) Ibid. p. 119.
(*d*) Thom. Burnet. theſaur. med. pract. tom. alter. l. 14. p. 396. (*e*) Herbar. p. 372.

tius vti, naribusque foliolum tabaci, rutæ, similisque generis imponere, quo aura maligna fortius arceatur, ac cerebrum leuioribus errhinis semper expurgetur. Attendendum interim, ne pestis a *Polydoro* (*a*) *Vergilio* propositæ, & in *Siffridi* chron. epitome a *Fabricio* (*b*) excerpta allegatæ conueniens adsit, quia tum homines sternutando e vita abiuerunt, eoque tempore vltimus in morem venisse aperte affirmat sternutanti bene precari, vel acclamare: Deus te adiuuet! quamuis *Christophorus Cellarius* longe vetustiorem hunc salutandi sternuentes ritum esse in *Basil.* (*c*) *Fabri* thesaur. erudition. scholast. ex *Eustathio*, *Petronio*, *Apuleio*, aliisque luculenter ostenderit, quod adieci, non ut arguerem, sed ne arguerer. Quando autem minus sunt cordati, & non solum pectoribus mouentur, verum etiam corporibus perhorrescunt, timoremque summum, quo ob magnitudinem periculi adfecti, deponere nequeunt, consensu Magistratus, & Consistorii in tali discrimine alii fortes, grauitate, ac altitudine animorum præditi eorum vices curare valent, atque huc pertinent potissimum (*d*) *Augustini* verba ad

Ho-

(*a*) L. 6. de rer. inv. c. 11. (*b*) p. 281. (*c*) p. 2208. (*d*) Epist. 180.

Honoratum: quicunque ita fugit, vt ecclesiæ necessarium ministerium illo fugiente non desit, facit quod Dominus præcepit, siue permisit. Illos quoque, quibus veluti reipublicæ luminibus, & capitibus in ciuitatibus poteſtas omnium rerum commissa eſt, fugam capere dedecet, niſi prius habiles, & aptos ad ſummas imperii tenendas ſuo loco ſubſtituerint. Quippe ἀναρχία, & ἀταξία alioqnin oriretur, nec ſupplicationes publicæ tenſis ad cœlum manibus fierent ad deprecandam pœnam, & respublica, quæ antea ciuibus, bonisque moribus, & exemplis aucta, ac diues, quin ſatis proſpera, ſatiſque pollens videbatur, miſere labefactaretur, ac quæ ſub virtute, genere, vſu, & rerum experientia, Augusti Cæſaris, vt *Xiphilinus* Dionis abbreuiator in Auguſto ſcribit, opinione commendata certa perſona ſtare potuiſſet, grauiter rueret, quum a pluribus humili, & infimo forte loco natis, ac in omnia pecuniæ, quam recte faciendi, cupidioribus, & inter vitiorum diſſimulationem vitioſiſſimis ſuſtineri deberet.

Aſperius (*a*) nihil eſt humili quum ſurgit in altum

Cun-

(*a*) Georgius Mundius a Rodach in tract. de Comict. Palat. Cæ-

Cuncta ferit, dum cuncta timet, desævit in omnes,
Vt se posse putent, nec bellua tetrior vlla est,
Quam servi rabies in libera colla furentis,
Agnoscit gemitus, & pœnæ parcere nescit,
Quam subiit, dominique memor, quem verberat, odit

sicuti longius (*a*) prægloriosisſimus enarrat (*b*) *Claudianus*. Quid? quod *Didacus* (*c*) *Saauedra in Idea Principis Christiano-politici* ait ἀδύνατον videri, ut iussa, & imperia duorum, qui simul præsunt, non sibi invicem aduersentur. *Moses*, & (*d*) *Aaron* germani fratres erant, & tamen, quum Deus illi socium adiunxisset,

Cæsar. c.3. p 105. indicat hunc versum ante quingentos annos Barthium l. 35. Aduers. c. 12. in vetustissimis membranis ita Germanice reditum inuenisse:
Wenn ein rechter Böszwicht gewaltig wird /
Das leyder viel geschicht /
So bedarff ein icklich Bidermann
Sein selbst wohl grosse Sorge han.

(*a*) In tanto honore apud omnes Claudianus fuit, vt ipsi Imperatores Arcadius, & Honorius petente senatu statuam in foro Diui Traiani, quod vetus apud Gruterum p. 391. n. 5. extans speciosissima inscriptio testatur, ei erigi, collocarique clementissime iusserint, inque illa vocatur: tribunus notarius, inter ceteras ingentes artes prægloriosissimus poëtarum. (*b*) L. 1. in Eutrop. v. 182. seqq. (*c*) Symbol. 70. p. 576. (*d*) Exod. c. 4. v. 15.

et, oportuit adhuc, vt amborum adsi-
teret labiis, & vtrique ostenderet, quid
gendum esset, ne qua inter eos dissensio
riretur. Ergo (*a*) *Taciti* imperatori Ta-
ito, referente *Flavio* (*b*) *Vopisco*, ita ca-
i, vt liber eius per annos singulos decies
escriptus, & in omnibus bibliothecis re-
ositus fuerit, effato *vnum reipublicæ sit*
orpus, *atque* adeo *vnius animo regen-*
'um. Nam (*c*) *Lucano*, quem (*d*) *Quin-*
ilianus ardentem, & concitatum, ac
ententiis clarissimum, oratoribus tamen
nagis, quam poëtis annumerandum cen-
et, concluse, apteque vaticinante:

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

Eadem etiam *Q.* (*e*) *Curtius* opinione du-
itur insociabile, inquiens, regnum est,
c (*f*) *Seneca* scribit; Nec regna socium
erre, nec tædæ sciunt, (*g*) *Homerusq;* qui
h) magnitudine operum, & fulgore car-
ninum solus appellari poëta meruit,
ecunda rhapsodia verissimam emittit vo-
em: Ουκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔσω, ad
uem versum Dion olim apud *Cornelium*
(*a*)

a) L. 1. Annal. p. m. 9. l. 29. (*b*) In vit. ips. c. 10. (*c*) Civil. bell. l. 1. v. 92. (*d*) L. 10. c. 1. (*e*) L. 10. c. 9. §. 1. (*f*) Agamemn. v. 259. (*g*) Iliad. B. v. 204. (*h*) C. Vellei. Patercul. hist. l. 1. c. 5.

(*a*) *Nepotem* respexit, affirmauitque; non posse bene geri rempublicem multorum imperiis, ast C. Cæsar (*b*) Caligula, & T. Flauius (*c*) Domitianus eo abusi sunt, quemadmodum ex *Caio Suetonio Tranquillo* liquet. Vetus quoque Teutonum, annotante *Antonio Waltero*, adagium est, zwey Hanen in einem Korbe beissen sich gerne unter einander. Ceteroquin propugnacula, murique tranquillitatis, & otii bonæ leges ad salutem ciuium, ciuitatumque incolumitatem, & vitam hominum quietam, ac beatam conditæ, quæ Magistratibus præsunt, quarumque ipsi existunt ministri, & interpretes prorsus non servarentur, ac dignitatis vinculum, libertatis fundamentum, fonsque æquitatis tolleretur. Sublatis legibus πάντων βασιλεὺς θείων τε, καὶ ἀνθρωπείων πραγμάτων, sicuti *Stoici* (*d*) *Chrysippus*, & ex eo (*e*) ICtus loquuntur (*f*) ad nihilum redigeretur, qui tamen secundum eos λόγος, est ὀρθος προσ τακτικὸς μὲν τῶν ποιητέων, ἀπογορευτικος δὲ τῶν ὐ ποιητέων. His concinit illud (*g*) *Tullii*; lex nihil aliud est, nisi

(*a*) c. 6. §. 4. (*b*) c. 22. (*c*) c. 12. in gnomol. histor. prouerb. p. 244. (*d*) Libr. de L. L. (*e*) L. 2. de leg. (*f*) Io. Balth. Schuppius conscripsit egregiam de vsu, & præstant. Nihili dissert. philos. in volum. orat. solemn. & panegyric. Giess. anno 1658. edit. content. (*g*) Philipp. 1. c. 12.

nisi recta, & a Numine Deorum tracta
atio imperans honesta, prohibens con-
raria. Eodem pariter pacto in talibus ci-
itatibus nemini recte faciendi, aut incu-
eretur voluntas, aut imponeretur neces-
itas, verum flagitiorum, scelerumque
onscientia merso omnis esset impunitas,
qua maxima peccandi illecebra effrena-
us cuiuslibet furor aleretur, hominique
non modo sine religione, sed sine vllo ge-
ere pietatis versanti nequissima existi-
natio, dedecus, infamia, turpitudo ver-
a forent, & ineptiæ. Præsertim Magi-
tratus erit officium dispicere, & ordi-
nare, vt, quum alibi pestis grassetur,
mnia cum eius loci incolis commercia
itentur, nullæque merces, ac supelle-
ctiles de contagio suspectæ pelles, plumæ
ana, panni, lintea, librique ex antiquis
bibliothecis importentur; vt necessitate
postulante mercatores contumaciam,
(a) vel quadragenariam ab aliorum socie-
ate seiunctionem, Gallis la quarantaine
dictam, in loco vicino, ac tribus milliari-
bus distante (b) prius sustineant; vt pesti-
entia forte infecti extra civitatem in lo-
um extra civitatem in locum commo-
dum transferantur, atque curentur; vt re-
li-

(a) Kircher. in scrut. pest. p. 276. Zach. quæst. medic. legal. p. 275. (b) P. Ammann. med. crit. p. 237

lictæ domus expurgentur, & methodo (b) *Sennertiana* mundentur, aut prorſus ædes cum ægris occludantur, & rubræ crucis notentur ſigno, neglecto (c) *Tilemanni Breulei*, Paſtoris in Spangenberg/conſilio contrario a Summe Reuerendo D. *Felice* Bidembach foras dato, nec attentis verbis (d) *Ambroſii: feræ non expellunt feras, & homo excludit hominem*, viciniſque, ne quid luis hauriant, domiciliorum mutatio aliquamdiu iniungatur; vt denique ex malo periculoſiſſimo conualeſcentes ante ſex ſeptimanas ad conſortium ſanorum non admittantur. Plateæ, quantum fieri poteſt, a ſordibus, fimetis, ſtercoreque ſuillo, & anſerino liberæ exiſtant, nec æſtimetur Dauricæ regionis medicus iſte, qui ſcribente *Alex. Benedicto de peſte* ob aëris vitium ſæuiente peſte canes interemptos paſſim per vias, & vicus abiici iuſſit, tetroque odore ſtatim ciuitatem ſuam ſanitati reſtituit, Quid iam loquar de caritatis vinculo ſibi invicem obligatis? Profecto parentibus liberi, maritis uxores, ſeruis domini, amicis amici, & verſa vice, adeo curæ, cordique eſſe debent, vt, ſi prorſus timore perterriti ipſimet illis

(a) L. 4. de febr. c. 5. (b) Conſil. theol. decad. 5. ann. 1609 Darmſtad. edit. p. 55. ſeqq. (c) L. 3. Offic. c. 7.

llis inſervire, ac (*a*) *Phocylidis*, carmin i
dmonitorio χεῖρα πεσόντι δίδε, σῶσον δ' ἀπερίστατον, & *Symmachi* (*b*) verbis: humanitas ios hortatur non denegare opem poſcenibus ſatisfacere nequeant, per alios tanen quicquid pietatis, amoris, ſeruitii, ıc officii deſideretur, præſtandum curent. Medico autem ordinario, & ſtipendio annuo gaudenti, ac de peſtilentiæ ıtrocitate extimeſcenti licere in fugam e conferre nefas eſt dictu. Huic enim n tanto periculo ſtatim incumbit, manus ıdmouere, ſubuenire, ſtrenua, nec propter nouitatem, ne *Theod.*(*c*) *Vietor* exclanet; nouo medico nouo opus eſt cœmeterio, ſuſpecta remedia adferre, tantamque vim morbi potionibus leuare medicatis. Ergo ſuaſu *Theodori* (*d*) *Zuingeri* otis prius manibus, ac facie aqua clara, ui parum vini rutacei mixtum, exemplum ſequere *Franciſci de le Boe* (*e*) *Sylii*, qui poſtrema peſte Amſtelodamenſi nfectos inuiſurus fruſtulum panis albi ıceto calendulato imbutum adſumſit, ilque tam bene ſe conſeruauit, vt nunquam veneno peſtilenti fuerit tentatus,

E vel

(*a*) v. 24. (*b*) L. 7. ep. 56. (*c*) Plutarch. περὶ παιδ. ἀγωγῆς p. 339. (*d*) Im ſicher- und geſchwind-Artzt. p. 768. (*e*) Regn. de Graaf, tr. de ſucc. pancreat. c. 8. p. 181.

vel vestigiis insiste (*a*) *Waldschmidii* in pe
ste Hanouiense aceto theriacali simil
vtentis successu, aut D. (*b*) *Becheri* ver-
suum memor

Gebrannten Hirsch-Horns man drey
drachmas giebet ein/
Es stärcket / wärmt das Hertz/ macht
Blut vom Giffte rein /

Io. Andr. (*c*) *Grabam* imitare, & C. C. V
προφυλάξεως ἕνεκα adsume, sputumque con-
silio *Dobreszenski* a (*d*) *Dolæo* valde lau-
dato frequenter eiice. Amuletorum lo-
co applica, sis, bulbosam (*e*) alli radicem
mutaque nigrescere incipientem, vel
vsurpa (*f*) colchici radicem cum cinna-
bari natiua, siue (*g*) *Kircheri*, & (*h*)
Wormii admonitu pellem bufonis, aut
(*i*) *Paracelsi* elige Zenexton, ac ex mente
Godofr. (*k*) *Bidloo* extus mercurium ad-
hibe viuum nempe (*l*) avellanæ nucis
mercurio repletam, & cera Hispanica ob
signatam testam, sed ab aliis (*m*) comenda-
tum

(*a*) Op. T. 1. p. 325. (*b*) Parnass. med. Zool. p. 1. f. 30. (*c*)
ΕΛΑΦΟΓΡΑΦΙΑ c. 9. p. 163. (*d*) Encyclop. med. dogm
l. 4. c. 5. p. 428. (*e*) Dan. Ludov. tr. de morb. castrens
c. 17. (*f*) Dolæus l. c. p. 425. (*g*) De pest. p. 347
(*h*) Musæi p. 265. (*i*) Basil. chym. Crollii p. 237. Eman
König regn. anim. sect. 3 artic. 3. p. 271. (*k*) Exercit
anatom. chirurg. 5. decad. 1. artic. 5. p. 74. (*l*) Petr
Dröetus consil. de pestilent. c. 8. Iac. Theod. Tabernæmon-
tan. tr. Germ. de pestil. Dan. Ludov. l. c. (*m*) God. Bid-
loo l. c. artic. 4. p. 69.

:um, & chartulæ inſcriptum *Iobi* nomen
:ontemne. *Nec minimum*, vt *Thom.* (*a*)
Bartholini cohortationem meam faciam,
:ontagioſæ luis præſervatiuum habebis, ſi
nente intrepida haud timueris, aut terro-
'e morbum tibi imaginatus fueris. Itaque

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Quum mala per longas inualuêre moras;

't natura ipſa valens, & mentis viribus
xcitatus, ac quaſi divino quodam ſpiri-
u afflatus grauium, plenorumque car-
ıinum conditor fatur (*b*) *Ovidius*. Fac ex
ræcepto (*c*) *Apollonii Rhodii* tuum officiũ,
: Deus reliquum curſum gubernabit,
'ridericique (*d*) *Hoffmanni* iuſſu eo
nnitaris, vt cito manus afferas auxilia-
:s, & tuto cures, ac iucunda exhibeas
ıedicamenta. Καιρὸς enim eſt (*e*) *Hippo-*
'ate innuente ὀξὺς, idemque (*f*) alibi
ı, quæ celeritatem deſiderant, celeriter
:ragere hortatur, quum præſidia ſe-
ındum (*g*) *Galenum* feſtinanter celebra-
. conducant, tarde adminiſtrata lædant.
t ſi qua in re (*h*) *Petr. Poterii* opinione

 me-

Ciſt. med. Haffn. in conſil. facult. med. Haffn. de peſt.
:onſc. loc. 20. p. 185. (*b*) Remed. amor. v. 91. 92. (*c*)
L. 2. Argonaut. (*d*) In Oper. de method. medend. iuxt.
:er. Wallæian. l. 1. c. 4. (*e*) Sect. 1. Aph. 1. (*f*) l. acu-
or. 8. (*g*) L. 3. de temperam. c. 3. (*h*) Oper. omn. pra-
ctic. & chymic. c. 2. centur. 2.

medici probitas, & ſolertia eluceſcit non quidem in inani verborum ſtrepitu, aut affectata quadam dicendi cupidine, minus in comptu, & decentia corporis, verum in recta medicamentorum applicatione, qua ægrorum querelæ cito ſedantur, dum *Aur. Corn.* (*a*) *Celſo* contendente morbi non eloquentia, ſed remediis curantur. Quid? quod *Iul. Cæſar.* (*b*) *Claudino* auctore tibi ex officio Chriſtiano incumbit, vt infirmum, antequam ad uſum præſidiorum deueniat, candide moneas, ad ſanctiſſimam confeſſionem ſeſe præparet, quum & ipſe (*c*) *Plato* omnium quæ dicimus, & facimus, a Deo ducenda eſſe exordia præcipiat. Conſilia agitata, cogitationibus euigilata, & expedita in medium profer, ac quicquid habes ad conſulendum collige, & certiſſima medicamenta non ex libris, at ex doctrina, & experientia tua, quam tibi longinquitas (*d*) temporis attulit, diligenter conquire, vt valetudini miſeræ, adflictæ & multum iactatæ profugium, portusque ſolus, quemadmodum memorantibus *Valerio* (*e*) *Maximo*, *Sexto Aurelio* (*f*) *V*

(*a*) L. 1. de remedic. p. 7. (*b*) L. 1. de ingreſſ. ad infirm. 3. p. 20. (*c*) In Timæo. (*d*) Ariſtotel. l. 6. Ethic. N com. c. 9. (*e*) L. 1. dict. factor. memorab. exempl. c. (*f*) L. de Vir. Illuſtr. c. 22. §. 1 Conf. Dominic. Mach nei, & Annæ Tanaquili Fabri filiæ commentarios.

ictore, (*a*) *Liuio*, aliiſque civitati Roma-
æ triennio continuo peſtilentia vexatæ
lim Æſculapius ab Epidauro accerſitus,
xiſtas, dum ægri in tuis oculis, in tuo
re, vultuque libenter acquieſcunt, te-
ue vnum conſtanter intuentur. Noli
utem temerariæ experientiæ, cuius fi-
is ſtatuente *I.* (*b*) *Heurnio* certa eſt mors,
fortuitæ curationi quenquam ſubmit-
ere, dum periclitanti non ſemper Dei
ratia euenire ſolet, quod Mario apud
erborum (*c*) nouatorem, & Thucydi-
is (*d*) æmulum (*e*) *Salluſtium*, quum ait:
*c forte correctaMarii temeritas gloriam
x culpa inuenit.* Certe ἡ πεῖρα in (*f*) *Hip-
ocrate* eſt σφαλερὴ, idque *Galeno* monente
commento ob ſubiecti artis medicæ di-
nitatem, quod haud exiſtit later, lutum,
gnum, lapis, tegula, aut corium, in
uibus experiri, aut exercitari multis
odis impune licet, ſed, veluti *Ianus* (*g*)
amaſcenus loquitur, tenuioris pariter,
pretioſioris eſſentiæ opificium Dei, in
uo lapſus quidem procliuis, aſt valde
ericuloſus, & in pleriſque, præſertim
btilioribus naturis, ſæpe ad interitum

) In fin. l. 10. (*b*) In l. 1. Aphor. Hippocr. p. 20. (*c*) Gell. l. c. 15. (*d*) C. Velleius Patercul. hiſt. l. 2. c. 36. (*e*) In bell. Iugurthin. c. 94. (*f*) Sect. 1. Aphoriſm. 1. (*g*) Aphor. 10.

terminatur. Subito audaciam cum imperitia, inſcitiam cum temeritate *Iacob.* (*a*) *Mentelii* verbis in damnum, atque perniciem ægrotantium minime coniungens in vſum voca alexipharmaca reiectis prudenter cum (*b*) *Heerio* electuariis, bolis, morſulis, rotulis, & omnibus nimis dulcibus, vtpote fermentationem inducentibus, ac ſudorifera temperiora. Sudor enim a centro, liceat nobis geometrarum vti vocabulis, ad περιφερίαν pellit, & venenum a partibus internis ad exteriores propellit, ac, dum vniuerſa quaſi eſt totius corporis euacuatio, venenum in μικροκόσμῳ hærens expellit. Præterea ex aquoſa ſeri parte maxime conſtat, ideoque *ſalem corroſiuum deſtructiuum* prius in aëre ſecundum *D. Hermann. Frider.* (*c*) *Teichmeyerum* contentum, & poſtea per inſpirationem ſanguini mixtum plus diluit, & ſecum foras educit, quoniam id, quod de natura ſalis exiſtit, facile ab aqua diluitur, imbibitur, abſorbetur. Si autem ægrotus vix ſudorem emittere poſſit, is lateribus calefactis, vel lagenis ſtanneis huic vſui dicatis, quales olim apud Batauos oculis intuitus ſum, plan-

(*a*) In epiſt. Ioann. Pecqueti Experim. nou. anatom. de receptac. chyli, & vaſ. lact. &c. adiect. p. 185. (*b*) Obſ. 22. (*c*) Element. philoſ. natur. experiment. part. 2. c. 3. p. 162.

plantis pedum crebro admouendis elicia-ur. *Carolus de* (*a*) *Gogler* Kan der Krancke nquit, nicht schwitzen / so nehme von Stun-e an zwey / oder drey Ziegel-Steine / mache ieselbe warm / schlage einen nassen Tuch dar-im / und lege es ihm unter die Decke an seine Seiten / und zwischen die Beine / daß er schwi-et. Itaque in Thuringiæ peste valde de-antatam *Ioannis* (*b*) Kochen E. sulphuris lexipharmacam, tincturas bezoardi-as, mixturas, bezoardica fixa, epithe-nata, aliaque adhibe, & nisi singula de-ite vsurpare voluerint, tempus tibi non-unquam vehementem, ac acrem impo-at personam. Præcipue in memoriam euoca (*c*) *Auerrhois* dictum: *concedo, uod medicus de una medicina ad aliam ransire possit, & debeat*, *Auicennæque* *d*) sententiam: *scias permutationem fie-i debere cum medicinis, quia quandoque onfert in vna hora, deinde post illud no-et.* Nec a multis, quos *Matthias* (*e*) *Tilingius* ordine recenset, in cœlum sum-nis elato laudibus lapidi bezoardico ex hysica *Fridem.* (*f*) *Bechmanni* sat oto, ac a curiosissimo *Doct.. Engelbert.*

 (*a*)

(a) In der erneuerten Hauß- und Feld-Apotheck. p. 261. (*b*) πραγματομάθης λοιμικὴ Vinor. anno 1683. edit. §. 20. (*c*) L. 1. c. 2. (*d*) 22. 3. tract. 2. c. 7. (*e*) Tract. de febrib. petechial. c. 9. p. 300. (*f*) L. 4. c. 2. p. 414.

(a) *Kæmpfero* vberrime, ac elegantiſſime deſcripto ſoli fide motus experientia (b) *Cratonis, Herculis* (c) *Saxoniæ*, (d) *Sennerti, Io, Petr.* (e) *Lotichii, Auguſtin.* (f) *Thoneri,* (g) *Franciſc. Valleſii, Andr.* (h) *Baccii,* (i) *Fabr. Hildani,* (k) *Primeroſii, Laz.* (l) *Riuerii, Sim.* (m) *Pauli*, aliorumque. Eundem certe effectum. *Frider.* (n) *Hoffmanni* arbitratu a lapide humano, item bouino, qui reperiuntur in cyſtide fellea, vel bouina, obtinebis. (o) *Bontiuſque* ſcribit, ſe in peſte Lugdunenſe calculos humanos in penuria lapidis bezoardici adhibuiſſe, & ſudoriferum excellentiſſimum inueniſſe. Finito tandem ſudore, corpus linteis mundis moderate calentibus exſiccetur, aërque occurrens frigidus diligenter euitetur, nec non æger cibis εὐχύμοις, & εὐπέπτοις, vt ovis recentibus, iuſculis carnium, ptiſana &c. reficiatur ſæpius, potuſque ordinarius ad ſitim perurentem fallendam ſit decoctum C. C. V. & præparati cum radice ſcor-

(a) Amœnit. exotic. politico-phyſico-medic. faſc. 2. rel. 9. §. 3. (b) In epiſt. ad Thom. Iordan. (c) Prax. l. 8. c. 3. (d) L. 4. de febr. c. 8. (e) L. 1. obſeru. medic. 15. c. 7. (f) L. 1. obſeru. med. 2. (g) L. 4. method. medend. c. 2. (h) L. de gemm. c. 34. (i) Cent. 4. obſ. 24. (k) De error. in medic. l. 4. c. 36. (l) Prax. med. l. 17. ſect. 3. c. 1. (m) Quadrip. Botan. claſſ. 2. p. 16. (n) In P. Poter. pharmacop. ſpagyr. l. 2. c. 25. annotat. (o) De medic. Ind. l. 1. c. 46.

ſcorzoneræ admixto ſucco limonum, ſpiritu vitrioli philoſophici, aut ſulphuris ad gratam aciditatem. Interim patientibus ex mente *Io.* (*a*) *Michaelis* non ſignifices, quod peſte laborent, donec venenum a corde fuerit reuulſum, alioquin declarante (*b*) *Hornungo* ob metum, & triſtitiam ad cor reuocatur. Vt vero omnia rite præparentur medicamenta, & χεῖρες θεῶν, verbis *Brun.* (*c*) *Seidelii* minime χεῖρες παλαμναῖαι euadant, nec vobis periti pharmacopolæ, qui ex (*d*) *Naſone* clamatis;

Quis non e timidis ægri contagia vitat?

conuenit, repentino impetu vos in fugam coniicere, & prorſus a conſpectu hominum auferre. Potius in publicum, quantum licet, non venite, & domi vos tenete, vt medicus remediis efficacibus, ac præſentibus a vobis adorandis ſaluti corporis doloribus, ac infirmitate valetudinis miſere detentorum ſuccurrere queat. Neceſſitate, cui, vt *Iuſt.* (*e*) *Lipſius* autumat, non aliud eſt effugium, quam velle quod cogat ipſa, vrgente exeuntes interne vtamini ſpiritu vrinæ, theriaca An-

(*a*) Prax. clinic. part. I. l. 1. p. 42. (*b*) In ſein Würg Engel. (*c*) De morb. incurab. p. 79. (*d*) L. 3. de pont. v. (*e*) L. 1. de conſtant. c. I.

dromachi, non chymica *Adami a* [a] *Bodenſtein*, confectione Mithridatica officinarum, antidoto [b] *Foreſti*, vel [c] *Mermanni* 100 thalerorum munere a Duce Bauariæ emta, malis medicis, ac limonis ſubſtantia ſaccharo obductis, meliſſæ floribus conditis, ſimilibusque, & externe cor illinatur theriaca, ſpongiaque aceto immerſa cum aqua roſacea naribus frequenter admoueatur. Vos etiam optimæ notæ chirurgi Piſandro timidiores ſiſtite gradum, nec fuga vos eripite, iudicio dum opus eſt hic limatulo, & politulo veſtro, fideque integerrima, ac conducent vobis elixirium peſtilentiale *Crollii*, oleum peſtilentiale *Heiniſii*, eſſentia viperarum, tinctura vitæ *Mynſichti*, theriaca cœleſtis, & odoramenta, ſuffitus, adſperſiones, pilæ manu geſtandæ, variaque odorifera, de quibus *Andreas* [d] *Gallus Tridentinus* honorifice, & graviter multa prædicat. Rationibus quidem D. *Bartholdi Floriani* [e] *Gerſtmann* inducti fonticulos ab [f] *Hildano*, *Georg.* [g] *Guarnero*, [h] *Quercetano*, [i] *Mercuria-*

(a) Theodor. Zuinger. im ſicher- und geſchwind-Artzt. p. 771. (b) L. 6. obſerv. 16. (c) Conſultat. l. 8. p. 558. (d) In faſcicul. de peſte. (e) Tumul, peſt. c. 8, §. 18. ſeqq. (f) Centur. 6. obſeruat. 86. (g) L. de peſte c. 9. (h) L. 2. 86. de peſte c. 2. (i) L. de peſte c. 20.

curiale, *Marc. Aurel.* [a] *Seuerino*, *Athan.* [b] *Kirchero*, *Iacob.* [c] *Fabricio*, Archiatro olim Regis Daniæ, & Professore Roſtochienſe, *Theod.* [d] *Zuingero*, [e] *Dolæo*, [f] aliiſque laudatos, & auctoritate ἀξιοπίστων, ac exercitatiſſimorum in arte virorum *Paræi*, *Maſſæ*, *Foreſti*, *Pauli de Sorbait*, & *Waldſchmidii* freti V. S. deſpicatui habere poteſtis, mirandumque eſt cum celeberrimo quodam [g] auctore valde, quod [h] *Sydenhamius* eam ita adprobauerit. Certe nullam (1) malignitatis efficit defectionem, nec virulentum tollit μίασμα, ſanguinem contra imminuit cum ſpiritibus, ac viribus, vt ſeguius poſtea explodendo hoſti reſiſtant. (2) Per vehementum cruoris profuſionem rapidior fit corruptorum humorum exagitatio, quo veuenata illa ſeminaria in extremis torulis deliteſcentia ob agitatum iam iam nimis ſanguinem extrorſum, ac ad nobiliora protrudantur viſcera. (3) Euacuatur cum vitioſo ſine diſcrimine laudabi-

[a] L. de efficac. medic. c. 4. p. 251. (b) De peſte ſect. 3. c. 4. p. 14. (c) In diſputation. de peſte p. 63. (d) Im ſicher- und geſchwind-Artzt. p. 770. [e] Encyclop. med. dogmat. l. 4. c. 5. p. 426. (f) Conſil. de peſte Ducat. Sileſiaci p. 59. 60. Quid nos de fonticulis ſentiamus? diſſertatio noſtra philologico-anatomico-chirurgico-medica de angina Lemgouiæ anno 1718 vulgata theſ. 28. abunde docet. (g) Dolæus l. c. (h) Prax. med. experim. ſect. 2. c. 2.

bilis ſanguis venoſus, quum malum potius inhæreat arterioſo. (4) In profluuio alui, ac diarrhæa, pariterque in fœminis, quibus καθάρσεις ἔμμηνοι, ſiue menſes acrimonia malignitatis ſtimulati prodeunt, nunquã conuenit. Adde quod (5) ſucceſſus, atque euentus e phlebotomia anceps, dubiuſque exiſtat, & in cauſa tam graui, ac ad vitam pertinente, eamque *temere* [a] *Liuii*, qui natura candidiſſimus omnium magnorum ingeniorum cenſor a [b] *Seneca* patre adpellatur, phraſi *in non neceſſariam aleam dante* ſecura & certa ambiguis ſint anteferenda. *Parcatur ergo*, edicente *D. Bernhard.* [c] *Swalue*, *huic ſubſidio*, *qvando medici gloriam vertit in dedecus*, *ſperatamque ægri ſalutem in perniciem.* Chirurgiam quoque infuſoriam, qua medicamenta alexiteria ad citiorem operationem per ſiphonem venis iniiciuntur, cuiuſque rudimenta annotante *Chriſtian. Franc.* [d] *Paullini*, iam reperimus in *Enchridio* [e] *Riolani*, & mentionem [f] *Rolfincius*, [g] *Ettmüllerus*, & *Dan.* [h] *Maior* faciunt, ad Garamantes,

(a) L. 42. c. 59. (b) Suaſor. 6. ſiue, vt aliis placet, 7. (c) Diſquiſit. therapeut. general. ſect. 6. p. 119. (d) In præfat. Medic. Critic. Paul. Ammann. ſyncretiſm. medic. monit. 4. (e) c. de aſthmate. (f) O. & M. Comm. Spec. p. 934. (g) Diſſert. 16. oper. pract. adiect. (h) Tract. peculiar. de chirurg. infuſor.

tes, ac Indos, vltraque Herculis [*a*] columnas ablegetis, aſt ſacrificationes coxarum, atque brachiorum in adſuetis, obſeruata ſimul plenitudine, ſæpe indigebitis, commodeque a vobis clyſteres, ſpretis horum oſoribus medicis Sinenſibus ab *Andr.* [*b*] *Cleyero* memoratis, malignitati tantum reſiſtentibus, non ſalibus, & purgantibus fortioribus gaudentes cum ſuppoſitoriis in uſum trahentur. *Temerarium, & inſignis ſtultitiæ argumentum eſſet*, vt [*c*] *Foreſtus*, qui apud nos auctoritate valet, & multum poteſt, ſenſus ſuos aperit, *in ancipiti medicamento periculum facere, quum nulla cogit neceſſitas, & meliorum copia ſuppetit.* Accelerate inſuper, & operam nauate, vt bubo tumor iſte glandularum malignus, qui iudice *Caſp.* [*d*] B*arlæo*

Inguina ſollicitat, miſeroſque exaſperat artus,

non [*e*] *Ovidii*

Ignauus bubo, dirum mortalibus omen,

qui palam diuulgante [*f*] *Apuleio*, quum penetrauerit larem quempiam, ſollicite pre-

(*a*) De hac formula lege Pindarum Olymp. Γ. ἐγῷ γ. κῶ. Θ. & Philipp. in poſtill. referente Gregor. Richtero in Axiom. Polit. Reg. 55. p. 122. 130. (*b*) In Specimin. Medicin. Sinicæ p. 73. (*c*) L. 9. obſeruat. 23. (*d*) Miſcellan. l. 2. p. 543. (*e*) Metamorph. l. 5. v. 550. (*f*) L. 3. Meleſ.

prehensus foribus affigi solet, vt, quod infausto volatu familiæ minatur exitium, suis luat cruciatibus, sapphiro perquam translucido cæruleo, vel succino aliquoties circumducatur, donec circulus ater emergat, per quem tanquam caminum omne venenum, nonnullorum opinione exspirabit. Aut bufonem, sicut (*a*) alii volunt, exsiccatum, in vino maceratum, illi apponite, vsque dum intumescat, dein primo reiecto secundum, ac tertium substituite. Emplastra etiam imponite *Nathaneelis Hodges*, vel magneticum *Angeli Salæ*, diachylon cum gumm. de melitoto mixtum, de mucilaginibus, cataplasmaq; emolliens, ne alioquin ægros falsa spe producatis, psittacum senem ferulam negligentem doceatis, laterem lauetis, littu aretis, & casse tempus teratis. (*b*) *Hiskia* præeunte caricis vtimini, quarum cataplasma (*c*) *Franc. Vallesius*, & (*d*) *Galenus* laude dignantur eximia, *Felicisque* (*e*) *Pluteri* cataplasma vobis efficaci sua virtute maximam mouebit admirationem.

Qui-

(*a*) Dan. Hen. Ulrich differt. medic. exhib. ægr. laborant. peste habit. Ien. mense Mart. anno 1681. sub præsid. Georg. Wolffgang. Wedelii p. 33. De Bufone autem speciatim lege Paul. Ammanni breuem ad mat. medic. manuduct. p. 151. & 152. curiosaque multa reperies. (*b*) 2 Reg. c. 20. v. 7. (*c*) In sacr. Phil. c. 39. (*d*) L. 2, 2. de art. cur. ad Glaucon. c. 7. (*e*) Obseruat. l. 2. p. 333.

Quidam cepas sumunt coctas, & contri-
as cum sinapi, ac albo Græco puluerem
n subtilem redacto mixtas, & ita appli-
cant, aliqui vsurpant schrophulariæ bac-
cas, herbam paridem, atque fermentum,
multique radicem laudant lymphyti ma-
oris sub prunis coctam cum Mithridatio,
& butyro. Si vero ad suppurationem
bubo tendat, iamque ea facta sit, nec aper-
io simul sequatur, hæc tentetur lancetta,
cultroue in parte ima, vt pus melius ef-
luere possit. Educto pure, vlcus mun-
detur vnguento digestiuo ex terebinthi-
na, aloe, & myrrha, vnguento Basilico-
nis, Ægyptiaco, ac balsamo sulphuris te-
rebinthinato, mundificatumque conso-
idetur emplastro de minio, diapompho-
ygos, &c. obseruando consilium *Theod.*
a) Vietoris: non venit vulnus ad cicatri-
cem, in quo crebra medicamenta tentan-
ur. Quantum ad sedandum dolorem
b) I*alemo* miserabilioris ægri apprime
bonum oleum scorpionum calide inun-
ctum conducat? quum (*c*) *Riuinum* te-
tem habeatis, nihil opus est pluribus
verbis commemorare. *Guil.* certe (*d*)
Ballonius humanum est, & officii, inquit,
ple-

a) In Plutarch. περ. παιδ. ἀγωγ. p 71. (*b*) Anton. Wal-
ter. gnomolog. histor. prouerb. p. 318. ex. Manutii adagiis.
(*c*) De peste Lipsiens. p. 120. seqq. (*d*) L. 2. consil. 6.

plenum aliqua ratione miserorum ægrorum dolores leuare, (*a*) aliusque scribit: l' amour qu' on a pour les miserables, est la marque d' vne charité Chrestienne, pure, vniuerselle, genereuse, & desinteressée. *Reliquum* præcipue *erit, omnia petienter ferre, & a Iehoua vlterius expectare auxilium*, vti sapientissime loquitur Illustris Dominus (*b*) *Krug de Nidda* Potentissimi Borussorum Regis Consiliarius Intimus, Archiatrorum Comes, fodinarumque metallicarum Director supremus, &c. qui, hei mihi! non possum id sine trististitia exprimere, in robore prouectæ ætatis, fortunæque cursu Smalcaldicæ ereptus rebus humanis præmaturam omnibus bonis ex calculi renum prævia vrinæ suppressione enormi mortem immortalis nominis sui pensauit memoria. Anthraces verborum *Læuini* (*c*) *Fischeri* memores; *studendum est, vt quam citissime carbunculi suppurentur, ita, vt bis in die, semel nocti cataplasmata, ac medicamenta alterentur* maturos celerrime reddite, ordineque, qui (*d*) *Galeni* placito natura maxi-

(*a*) Conf. la vie de Madame Helyot II. part. chap. 8: (*b*) A di Io. Dolæi commerc litterar. p. 78. ep. 23. & elegantissim Act, Medic. Berolin. Volum. sext. p. 25. (*c*) Corpor. med Imper. lit. 3. tit. 10. p. 765. (*d*) L. 2. de præsag. ex puls. c. 1

maxime eſt familiaris, procedentes eorum corrigite acrimoniam exurendi vim poſſidentem, ne latius ſerpat. In hunc finem potentialia ſumite (*a*) cauteria, & emplaſtra de fuligine, meliloto, arſenicale magneticum &c. ac, ne carbunculi in gangrænam abeant, voſque Siſyphi ſaxum, quod in prouerbii (*b*) conſuetudinem uenit, tantum voluatis, æthiopem dealbetis, iſthmum (*c*) perfodiatis, & operam, oleumque perdatis, inſtar omnium permagno æſtimate cataplaſ-

(*a*) De cauteriis, eorumque numero, & copia vide Albucaſin l. I. method. medend. Paræum l. 18. Io. Andr. Cruce in officin. chirurg. Scultetum armament. tab. I. & 19. Solingen tab. II. edit. Amſtel. Fienum in tract. de cauter. Marc. Aur. Seuerinum de efficaci medicina, Io. Coſteum de igneis medicin. præſidiis l. 2. & Io. Henr. Schütteum in diſſertat. chirurg. de ſuperfluis, & noxiis quibusdam in chirurgia Altorfii ſub præſidio Excellentiſſimi Laur. Heiſteri die 22 April. 1719. publicæ erudit. diſquiſitioni ſubmiſſa §. 3. Præſertim vltimus Experientiſſimus medicinæ Doctor maxime ſuperuacaneum eſſe cenſet. quod veteres, & qui illos adhuc ſequuntur, cauteria nonnulla ex auro, argentoue confecerint, ferrumque ad ea optimum exiſtere aſſeuerat, *dum maiori vi, virtute ſua adſtringente*, cuius Dioſcorides, etiam l. 5. c. 46. memiuit; *in corpora agere poteſt*. (*b*) Conſule chiliad. prouerb. (*c*) Iſthmum quidem perfodere, vt ex Suetonio liquet, olim cogitauerunt Cæſar c. 44 & Caligula c. 21. extr. aggreſſusque eſt Nero c. 19. attamen imbrem in cribrum geſſerunt, apros in mari venati ſunt, Delphinum natare, cancrumque recte ingredi docuere. Conf. Torrentium, & Caſaubonum ad hos Tranquilli locos, nec non Plin. l. 4. c. 4. ac Barthium ad l. 4. Thebaid. Statii L. 913.

plaſma *Diemerbroeckii. Iohannes* (*a*) *Wallæus* curat carbunculum applicando veſicatoria non ipſi, ſed vicinæ, & commodiori parti, ne augeatur, veſicamque vno impetu rumpendam eſſe putat ad euitandos magnos cruciatus, quos ægri vix ferunt, iſtiſque leniendis butyrum cum oleo liliorum alborum eligit. Egregiam quoque bubones, & carbunculos tollendi methodum cum artis chyrurgicæ amatoribus comunicat *Thom.* (*b*) *Burnet.* Vos ſalutem veſtram poſteriorem ſaluti communi ducere debetis, & in eo agetur veſtra exiſtimatio, laudiſque erit veſtræ, vos homines poſſe, quos eximia caritate dilexeritis, vel cane peius, aut angue oderitis, ſanitati reſtituere, ſicque teſtatum facere, quod φήμῃ, καὶ ἔργῳ rationales exiſtatis chirurgi, & præter τὸ ὅτι etiam ex (*c*) Ethica τὸ διότι ſciatis. Semper non quid ipſi velitis, ſed quid lex diuina, ac religio cogat? cogitetis, quin imo arbitremini, non vobis, quodcunque concupieritis, licere; habeatis in conſilio æquitatem memores *Thaletis* præcepti apud (*d*) *Laërtium* μὴ πλούτει κακῶς, metum amo-

(*a*) Medic. pract. l. 1. c. 12. (*b*) In Theſaur. med. pract. a Dan. Puerario obſ. ſel. auct. tom. prior. 2. ſubſect. 1. p. 147. & l. 3. ſubſect. 2. ac 3. 242. 243. (*c*) Conf. Synopſ. Ethic. Reyheri p. 657. (*d*) L. 1.

amoueatis, & *Ioann. Baptistæ van* (*a*) *Helmont* admonitione ſapphirum, vel fruſtum ſuccini lucidum prius per ſeptem planetarios pulſus, quos in gutture, carpis manuum, prope pedum malleolos, & ad cordis thronum exiſtere ſcribit, confringatis, & collo periapti vice appendatis, maximique æſtimetis bonæ mentis conſcientiam. Omnibus vobis induſtriæ neruis contendendum eſt, atque cupide elaborandum, vt adſtantes, qui ſecundum (*b*) *Hippocratem* oculis magis credent, quam opinionibus, & ex ſententia ſcholæ peripateticæ (*c*) principis ſenſui plus tribuent fidei, quam rationi, intelligant, non vos quicquam habuiſſe antiquius, quam vt mala dexteritati veſtræ commiſſa optime ſanetis. Tunc reliqui ad experientiam veſtram ſpectatam, quæ multa ſæpe ſolitaria meditatione, & probabili ratione ſuaſa coarguet teſte (*d*) *Fernelio*, confugient, credulitatemque ſuam vobis addicentes auxilium ſibi per vos petent, quos ſi bene ſperare, & bonum animum habere iuſſeritis, multo erunt, quam antea, erectiores. Nunquam faciatis, quod facere neque debetis, neque poteſtis, ne excedatis limites veſtræ

(*a*) Oper. medic. p. 461. §. 37. (*b*) L. 1. de diæt. (*c*) L. 3. de gener. animal. c. 10. (*d*) L. 4. method. med. c. 3.

(*a*) capacitatis, & licentiæ vobis conceſſæ, in qua re alioquin grauiter peccaretis, & ſi aberrauiſſetis, puniri poſſetis, quia in culpa exiſteretis; culpa enim, ſtatuente (*b*) *P. Zachia*, eſt, immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. Dum iam, L. B. fugiendi libertatem certis denegaui perſonis, ſimulque temporum, & locorum rationem habui, minime aduerſariorum partibus pronior videri debeo, qui quaſi (*c*) Salmonèi alteri, & rurales Oenomai ſupra variis dictu ſpecioſis argumentis nullam prorſus peſtis fugam concedere voluerunt. Nam in imperita, ne dicam docta, multitudine eſt vitioſisſimm inconſtantia, & crebra tanquam tempeſtatum, ſic ſententiarum commutatio. Quamuis equidem *Fabricius Romanus*, cuius (*d*) *Eutropius*, ac *Matth.* (*e*) *Dreſſerus* ex *Suida* & aliis laudabilem enarrant conſtantiam, haud exiſtam: attamen ὅλω adhuc ποδὶ ſto, & (*f*) *Maronis* verſibus;

Non umbræ altorum nemorum, non mollia poſſunt
Prata mouere animum

meum, quoniam eloquente (*g*) *Socrate* apud

(*a*) Fridei. Hoffmann. in oper. de meth. medend. iuxt. ſeriem Walleian l. 1. c. 5. p. 32. (*b*) Quæſt. med. legal. l. 6. tit. 1. quæſt. 9. (*c*) Anton. Walter. gnomol. hiſt. prouerb. p. 428. (*d*) Breuiar. hiſt. Rom. l. 2. c. 8. (*e*) In Chronic. (*f*) L. 3. Georgic. v. 520. (*g*) Serm. I.

apud *Stobæum* bono propoſito nixus im-
motus eſſe debet, ac ſine cauſa, & nulla
neceſſitatate mutaſſe ſententiam leuita-
tis, eſt ſecundum (*a*) *Lipſium*. E contra-
rario, quum in iis, de quibus fides diui-
na nihil nos docet, ex mente *Renati* (*b*)
Des-Cartes minime doceat hominem phi-
loſophum aliquid pro vero adſumere,
quod verum eſſe nunquam perſpexit,
ipſorum reſpuo rationes ieiunas, vitreis
(*c*) *Petronii* fractis, & ſomniorum inter-
pretamentis, gerriſque Siculis vaniores,
ac pro nihilo duco. Quin, ut premam fau-
ces in medium allatæ frigidæ, ac futilis de-
fenſionis, adſero, quemlibet fuga elaben-
tem, & ſolum vertentem adminiculis a
Deo comprobatis uti, ideoque prouiden-
tiæ diuinæ non diffidere, nec hæſitare in-
ter ægritudinem animi, & deſperatio-
nem. Eiuſmodi enim exitialis tempo-
ris miſerias ne deflere quidem quiſquam
digne ſatis, adeo nemo exprimere verbis
poteſt. Quia ſupremum etiam Numen,
non ad bonum tentat, auxiliis ſpirituali-
bus, ac naturalibus frui decet, audien-
duſque eſt (*d*) *Siracides*, quando fili, in-
quit, in morbo tuo Dominum orare ne

 ne-

(*a*) Orat 8. pro Ciceron. (*b*) Princip. philoſoph. part. 1. §. 76. p. 23. (*c*) Satyric. p. 55. (*d*) C. 38. v. 9. 10. v. 1. 2. 4.

neglige, & ipſe te ſanabit. Amoue culpam, rectas habe manus, ab omni peccato cor tuum expurga. Da medico locum, utpote cuius auctor eſt Dominus, qui creauit ex terra medicamenta, quæ prudens homo non faſtidit. Medicina eſt a ſupremo, & hic medico ſecundat lenimentum, & vitæ gratia ſanationem. Neſcimus inſuper, etſi *quotidie*, arbitrio (a) *Senecæ moriamur*, dum *quotidie demitur pars vitæ, & nunc quoque quum creſcimus, vita decreſcit*, quiſnam hominum integram valetudinem recuperaturus, vel morte extremum diem ſit confecturus, indeque quilibet exquiſitiſſima adhibeat remedia, medicoſque artis eximiæ, aut medicina in vniuerſum hac neque probabili, neque ſatis idonea cauſa, corporiſque alimenta omnia e medio eſſent tollenda. Deus vero prohibeat a nobis tam impias mentes! Eſtne adhuc aliquid vltra, quo progredi poſſit amentia? Eia, haud ſic decet! Faceſſite igitur hinc ocius talia inepta, & abſurda ſtatuentes, ac liberate emunctæ naris hominum oculos! Mihi ſane neutiquam arridet tam abſona ſententia, & canente (b) *Claudiano*.

An-

(a) Epiſt. 24. (b) De Prob. & Olybr. conſ. v. 169. ſeqq.

Ante dabunt hyemes Nilum per flumina damæ
Errabunt, glacieque niger damnabitur Indus,
Ante Thyesteis iterum conterrita mensis
Intercisa dies refugos vertetur in ortus,

quam sit arrisura, ideoque in ea manentes non modo improbos, (*a*) mendacii vtentes præsidio, & in falso latitantes, sed improbissimos, etiamsi in Christiana familia nati sint, appellandos puto. Quippe oblatis legitimis adiumentis fruens augustissimum cœli imperatorem non tentat, nec prouidentia diuina vsum tollit subsidiorum. Quin potius causarum secundarum ope loua solet operari, &, nisi illis quispiam vtatur præmaturam mortem sibi accersit, sicut qui ex se *Plautina* (*b*) phrasi vnam fecit litteram (*c*) longam, laqueoque collum obstrinxit, aut se ipsum gladio transfixit, & manus sanguine cruentauit, vel veneno, aliterque interemit, vitæ suæ vim intulit, fataque abrupit, quæ diuturniora esse potuerant. In actis (*d*) Apostolorum legimus, Deum

(*a*) Ies. c. 28. v. 13. (*b*) In Aulular. act. 1. scen. 1. v. 38. 39. (*c*) De hac consule, sis, tersissimas Frid. Taubm. notas p. 145. & ex elegantissimis tibi satisfaciet auctoribus. (*d*) C. 27

Paulo naufrago, iactatoque cum variis casibus, tum ſæuitia profundi æquoris capita ducenta ſeptuaginta ſex in nauigio contenta condonaſſe, & licet promiſſum hocce eſſet certiſſimum, quum altiſſimus (*a*) mentiri nequeat, ipſe tamen ordinaria ad conſeruandum apta tela non neglexit, & centurioni, militibuſque dixit: niſi nautæ effugere conantes, & ſcapham in mare demittentes manſerint in naui, vos euadere non (*b*) valetis, nec eritis amplius *digitis a morte remoti quatuor, aut ſeptem* quemadmodum (*c*) *Iuuenalis* ligni dolati craſſitudinem nitide deſcribit, (*d*) *Farnabiuſque* refert, *Anacharſem*, vbi eandem didiciſſet, τοσοῦτον exclamamaſſe τοῦ θανάτου οἱ πλέοντες ἀπέχουσι. Præterea haud pauci, vt infirmus aduerſariorum defenſionis mucro vlterius eluceat, patrias ſedes relinquentes ſingulari Dei gratia ſalui, & incolumes euaſerunt, nec fugæ pœnas ſoluerunt, aut in eos quid grauius eſt ſtatutum, vnde nunquam ſatis laudandum digne illud: *a poſſe ad eſſe non valet conſequentia.* Sed da, ac pone, vnum, aut alterum fugitiuum, *equum*

(*a*)

(*a*) Ad Hebr. c. 6. v. 18. (*b*) Conf. Ioh. Mich. Dilherrn etliche zu Nürnberg 1658 gedruckte Wochen- und Sonntags-Predigt vom Tod-Gericht/ und Hölle p. 334. ſeqq. (*c*) Sat. 12. v. 58-59. (*d*) In not. ex Laertii l. 1.

a) *Seianum* habentem miſerias, & æru nnas, malaque, vti Metaphyſici (*b*) lo- quuntur, pœnæ introducta præter natu- am preſſisſe! Eho dic, quid inde ſeque- ur? Scriptum quidem reliquit *Macrobius n Saturnalibus* plebeia ingenia magis xemplis, quam ratione duci, *Martinus- ue* (*c*) *Chemnitins* ex *Leone* adſtruit, va- idiora eſſe exempla, quam verba, ve- um tale argumentum *ab inductione*, ſic- ıti inter Logicæ ſtudioſos conſtat, nul- ius eſt momenti, eoque nihil probabis, quoniam (*d*) *Virgilii*, qui (*e*) *Scaligero* ſo- us poëtæ nomine dignus videtur, & *elleio* (*f*) *Paterculo* carminum dicitur rinceps, verſibus

Dum iuga montis aper, fluuios; dum
piſcis amabit,
Dumque thymo paſcentur apes, dum
rore cicadæ,

bi erit ἀδύνατον ſubiungere: *nec poteſt dari iſſimile exemplum*, vltimoque eueniet, uod in genere, forma, celſitudine corpo- oris, optimis ſtudiis, maximoque inge- io au! quondam inſtructiſſimi *G. Franc.* (*g*) *Franckenau* prouerbio verſatur,

 Di-

) Gellius l. 3. c. 9. (*b*) Vid. M. Andr. Reyher. margar. philoſ. in annul. ſynopſ. methaph. p. 19. (*c*) Locor. comm. p. 3. (*d*) Eclog. 6. v. 76. 77. (*e*) L. 3. poët. c. 2. (*f*) L. 2. c. 36. (*g*) In Palingeneſ. Francic. §. 43.

Dico ego, tu dicis, ſed denique dixit, & ille
Dictaque poſt toties nil niſi dicta uides.

Haud quoque mirandum, quod non inducar ad credendum, remanentes ideo ſeruatos, nec ab oculis mortalium ipſos naturam amolitam fuiſſe, quia tam auide manifeſto periculo obtulerunt, corpora, & obſtinatiſſime egregia recuſarunt adminicula. Potius adfirmare ſuſtineo, cœleſtem patrem a muris, tectis, & perſonis ipſorum peſtem clementiſſime remouiſſe, quoniam neceſſitate muneris coacti, vel pietate erga parentes, & coniuges (*a*) porphyrione, (*b*) Hippolyto, ac (*c*) Melanione caſtiores,

--- --- quorum de pectore mixtæ
In longum coire faces, ſanctuſque pudicæ
Seruat amicitiæ leges amor

vt (*d*) *Statius* canit, aut alios ſanguine coniunctos, ac in paucis caros officium conſeruare moniti remanſerunt. Quando melioris propoſiti conſcientia quemlibet fœdiſſima lue correptum, & haud procul a morte exiſtentem efflare animam poſſe, quam fugere ſtatuunt, ipſorum

(*a*) C. A. Rupert. Mercur. epiſt. p. 476. (*b*) Martial. l. 8. ep. 46. (*c*) C. A. Rupert. M. E. l. c. (*d*) L. 2. ſylv. carm. 2. v. 143.

rum quidem ſequor ſententiam, ſed eodem argumento fuga ſimpliciter, & abſolute non damnatur, niſi infirmari debeat ἡ ἀλήθεια, quæ *Democriti* ſecundum (*a*) *Lactantium* inter Chriſtianæ veritatis adſertores, ſicut *Cœl.* (*b*) *Rhodiginus* ſcribit, eloquentia maxime illuſtrem ſtulta querela ἐν βυθῷ κεῖται in puteo quodam ſic alto, (*c*) vt fundus ſit nullus. Veritas certe, etiamſi verbis (*d*) *Tullii* non iucunda, mihi tamen grata exiſtit, ac ex mente (*e*) *Propertii*

Terra prius falſo partu deludet arantes,
Et citius nigros ſol agitabit equos:
Fluminaque ad caput incipient revocare liquores,
Aridus & ſicco gurgite piſcis erit,

quam ab ea tranſuerſum, vt in prouerbio eſt, vnguem compoſito recedam (*f*) *Anaxagoræ* enim pronuntiatum, circumfuſa exiſtere tenebris omnia deteſtor, (*g*) *Empedocliſque* anguſtas ſenſuum ſemitas reiicio, ac belle (*h*) *Firmianus*, iudicio *Io. Franc. Pici* (*i*) *Mirandulani* Cicero Chriſtianus, per iocum facetiarum plenum

(*a*) De falſ. ſapient. l. 3. c. 28. §. 13. (*b*) Antiq. Lect. l. 10 c. 18. (*c*) Conf. Cicer. 1 academ. c. 12. & Laertius in vit. (*d*) Ad Attic. l. 3. ep. 24. (*e*) L. 2. eleg. p. 203. (*f*) Lactant. de falſ. ſap. l. 3. c. 28. §. 12. (*g*) Ibidem. (*h*) l. c. (*i*) De ſtud. diu. & hum. philoſoph. c. 7.

num dicit vltimo ad cogitandum rheda, & quadrigis opus esse. Utrum vero *Dauidis* electio omnino notanda sit, candidissimo calculo, an animo adscribenda, & tribuenda metu, ac terrore perculso, atque prostrato? nec satis scio, nec si sciam dicere ausim. Minime enim *C. Velleii* (*a*) *Paterculi* opinione iustus sine mendacio candor apud bonos crimini est. Interim problema hocce *Melchior* (*b*) *Iunius*, Argentinensi in academia eloquentiæ Professor olim facundissimus, & *M. Iac.* (*c*) *Reneccius*, S. Hamburgensis Catharinæ ecclesiæ Pastor suo arbitratu dilucide, plane, ac diserte explicauerunt. Nemo igitur mihi vitio vertet, si curiosos ex prioris potissimum exercitii theologici, vtrum inter principes illas pœnas, quarum a Domino eligendi data optio, soluta, liberaque Dauidi fuerit, recte idem pestem bello, ac fami prætulerit? Orationibus tribus repetere iussero, quæ hic videntur desiderari. Præterea, quod Christo addicti, & vera fide conspicui mortem reformidare non debeant, *Iac.* (*d*) *Primerosio* breuiter illustrante, verbis-

(*a*) Histor. l. 2. c. 116. §. 5. (*b*) Exercit theolog. &c. orat. trib. tom. 1. p. 223. seqq. (*c*) Contag. pestilent. & remed. spirit. homrl secund. sup. psalm. 91. (*d*) L. 2. c. 8. de vulg. errorib. in medicin.

bisque definiente ita intelligatur, *non esse despondendum mortis metu animum, neque, vt mors euitetur, peccata admittenda, & demum in morte si declinari vllo modo nequit, non desperandum esse.* Homines istos, qui ratione arctissimæ propinquitatis, & officii remanere, suorumque extremum spiritum excipere debuissent, nunquam tranquillæ mentis conscientia frui posse, & semper se ad tristissimas cogitationes versare, suorum conditionem adflictam dolere, ac ex ipsorum incommodis, miseriisque magnam animis aliud atque aliud subiicientibus molestiam capere concedo, reliqui vero laudabiliter fuga salutem petere queunt, nec opus est, vt exemplo Christianorum Alexandrinorum, de quibus (*a*) *Eusebius* meminit, apud peste correptos commorentur, ipsos quotidie inuisant, ac conueniant, necessariis procurent, cupidis amplectantur lacertis, atque (*b*) osculentur, adeoque heroicam exerceant caritatem.

(*a*) Hist. eccles. l. 7. c. 21. (*b*) Moris fuit antiqui, osculo excipere morientes, quod *Kirchmannus* de funer. l. 5. exemplis probat Liuiæ auctore *Suetonio* in D. Octav. August, c. 99 Dryadiæ Paullini filiæ apud *Ausonium* Parental. 23. ac aliorum, quorum nominibus abstineo, quosque in præsentiarum referre praeceps prohibet festinatio me rotæ, pronæue gurgitis, ac verticis modo nusquam permittens consistere, & proinde studiosos antiquitatis ad illum delego,

tem. Et quamuis eodem modo erga amicum affecti esse debeamus, quo erga nosmet ipsos, dum (*a*) on connoit la grandeur, & la qualité de l' amour, qu'on a pour son prochain, amor tamen τȢ πλησίον non euertit amorem nostri, qui omnibus edicente (*b*) *Ioanne Saresberiense* non tam cognatus, quam innatus, ac recte (*c*) *Gellius* vetustati conditum mandauit: nihil quicquam est carius, pensiusque nobis, quam nosmet ipsi. Minime etiam ex (*d*) œconomicis nos fugit charitas, qua frugi paterfamilias domesticorum animos sibi deuinctos reddere, vicinorumque benignam habere rationem debet belle secum pensitans, si probos cum (*e*) *Themistocle* nactus fuerit, magnum se possidere bonum, contra si malos, in continuas se incurrere difficultates, & cruciatus *Floriani* (*f*) *Shari*, equestris ordinis viri, multis vulneribus debilitati, corpore resupinato iacentis, & ilia per vulnus effluentia manibus cohibentis doloribus acerbiores sustinere secundum vetustate, ac sermone tritum ex (*g*) *Hesiodo*, *C. Velleio* (*h*) *Paterculo* perele-

(*a*) Conf. la Vie de Madame Helyot. II. part. chap. 8. (*b*) Policratic. l. 3. c. 3. p. 131. (*c*) L. 12. c. 5. (*d*) Synops. œconom. Reyh. p. 711. (*e*) Stob. serm. 35. (*f*) Ant. Walter. gnomolog. hist. prouerb. p. 127. (*g*) Oper. & dier. v. 344. (*h*) Hist. l. 1. c. 7.

elegantis ingenii, & molliſſima dulcedine carminum memorabilis vates audiente deſumtum prouerbium πῆμα κακὸς γείτων, vndeque haud ſine cauſa *Nitheus* (*a*) *Arbelites* imperat: הַרְחֵק לְשָׁכֵן רָע verum ea ipſa non tam longe euagatur. Nam gignitur quidem a natura ſenſus diligendi, & beneuolentiæ caritas facta ſignificatione probitatis, ingenuitatis, virtutiſque, ac hanc, qui appetiuerunt, ſeſe applicant, & propius admouent, vt & vſu eius, quem diligere cœperunt, fruantur, & moribus, ſintque pares in amore, & æquales, ſed ordinaria caritas incipit a ſe ipſa. Poſſem hanc pluribus iam cum *D. Ioachimo* (*b*) *Hildebrando* ex (*c*) *Auguſtino* perſequi; at ohe! & latius enarrandam noſtræ ſcripturæ modus non recipit, eaque, quæ uſque huc protuli, fuiſſe ſentio longiora. Et vbi ſenſus fidem facit, ibi (*d*) *Auicennæ* a *Melchiore* (*e*) *Sebitzio* laudata regula opus non eſt rationibus. Ἀῤῥωστία enim mentis exiſtit, (*f*) *Ariſtotele* adſerente, ea negare, quæ ſenſu percipiuntur. Quamobrem L. B. vt extremum habeat aliquid conſultatio mea, &

(*a*) In capitul. patr. p. 2. (*b*) In der Frage: obs recht ſey in Todes-Gefahr / ſonderlich in der Peſt-Zeit zu fliehen? p. 130. ſeqq. (*c*) De doctr. Chriſt. l. 1. c. 23. (*d. e*) Diſſert. de acidul. 1. ſect. 1. poſit. 43. (*f*) L. 8. phyſ. c. 3.

vt ego ante ſcribendi finem faciam, quam tu attente legendi, inprimis admonente promiſſæ breuitatis fide, quanto omnia tranſcurſu ſint proponenda, concludo, hominem, cui antiquiſſima eſt cura ſui ipſius, ſuorumque ſalus, quique negligit nullum tempus neque diurnum, neque nocturnum, quin de hac, quod cogitandum, cogitet, quod agendum, faciendumque id non modo non dimittat, & recuſet, ſed appetat etiam, atque depoſcat, omnino peſtem fugere poſſe, atque debere. Nec perſequenda ſunt veſtigia generoſisſimi adoleſcentis, & equitis, Marc. Curtii, qui ingruente anno mundi milleſimo ſexcenteſimo vndecimo Romæ maxima peſtilentia, & abrupto per medium forum ingenti ſpecu, reſponſoque (*a*) oraculi accepto, ſummum, quod in vrbe bonum deprehenderetur, illi barathro vouendum eſſe, & tum omnia ibidem conſopitum, ac ſalutem reparatum iri cataphractus, & politiſſimis inſtructus armis in equum præualentem, ferocem, bracteatum, ac frena ſpumantia mandentem adſcendit, & ſe ſubditis calcaribus, & laxatis, ac effuſis habenis ſponte in hiantem terram immiſit, vt ſuos ex calamitate ſaluos redderet, poſteaque ab ipſo hia-

(*a*) Liuius l. 7. decad. 1.

hiatus ille Curtii lacus nomen traxit, quemadmodum Ariſtides apud *Plutarchum in parallelis* docet, licet nonnulli de hoc lacu, in quem omnes ordines, *C. Suetonio* (*a*) *Tranquillo* ſcribente, quotannis ex voto pro Auguſti ſalute ſtipem iecerunt, ac de appellationis cauſa alia afferant, (*b*) *Varroque* non tantum, ſed (*c*) *Dionyſius* eitam *Halicarnaſſenſis*, itemque (*d*) *Plutarchus* pugnam cum Sabinis exponens vberiora ſuppeditabunt. Multo minus inconſideratiſſima veſania aliquorum arrideat Maſſilienſium Tragico *Oreſte* aut *Athamante* dementiorum, & (*e*) *Seruio* auctore peſtis tempora verbera, ſupplicia, cunctaque aſpera, & difficilia perpeſſu haud grauatim perferentium, nec non mortem libenter occumbentium, vt ita commodis patriæ, ac reipublicæ ſeruiant, vitæque ſocios lue liberent ſæuiſſima. Interea nolite, quicunque vitam præſidio fugæ defendere cupitis, omnem, ſi ſaniora conſilia pati poteſtis, ſpem in ea ſola defigere & collocare, quia ipſa, Deo non fortunante, vobis male cedet, & recte χωρὶς μὲν Θεȣ̃ inquit (*f*) *Maximus* ȣ̓δεὶς βροτὸς εὐτυχεῖ. Videte,

G ne

(*a*) In Div. Octav. Auguſt. vit. c. 57 Vid ibi Caſaubonum. (*b*) L. 6. de L. L. (*c*) L. 2. (*d*) In vit. Romul. (*e*) In Virgil. l. 3. Æneid. v. 52. (*f*) Serm. 8.

ne patriis e ſedibus excedendo Carthaginienſium fratres, ac amicos horreſcentium, ceu *Diodorus* (*a*) *Siculus* tradidit, Romanorumque metu fractorum, ægros haud bene curantium, mortuoſque minime humantium, quemadmodum, (*b*) *Liuius* docuit, veſtigia prematis, & vlla caritatis officia deſeratis, vel aliquam munerum, ad quæ acceſſiſtis, partem nudam, atque inanem relinquatis. Audite, & meditamini verbum Dei continuo, & diſcite ex eo (*c*) τὸ γνῶθι σεαυτὸν, ac quomodo corporum cuſtodiis liberati ex longa mundana nauigatione venire in optatiſſimum cœleſtem portum, & ibi æuo ſempiterno frui queatis. Pœniteat vos male actæ vitæ, quoniam (*d*) *Iuuenalis* effato *nemo malus felix* eſt, & non

--- præcedenti ſpectetur mantica tergo,

vt (*e*) *Perſius* canit, ſed redeatis in viam rectam, dum (*f*) *Senecæ* eloquio

--- ſera nunquam eſt ad bonos mores via,

&

(*a*) In Bibl. l, 14. part. 2. (*b*) Hiſt. Decad. 5. l. 1, p. 23. (*c*) De hoc lege, ſis, Platon. in Charmide, & de nat. hom. Anton. Zimaram libr. problemat. Ciceron. l. 1. de legib. l. 3. ad Attic ep. 33. Iuuenal. ſatyr. 2. Ouid l. 2. art. am. Auſon. Idyll. 4. Plin. l. 7. c. 32. Macrob. 1. Satur. c. 6. Manut. in adag. p. 279. Eberh a Weyhe diſcurſ. de ſpecul. origin. vſu, & abuſ. apud Caſp. Dornauium in Amphitheatr ſapient. Socrat. ioco-ſer. tom. 1. p. 738. & Anton. Walterum iu gnomolog hiſt. prouerb. p. 42. (*d*) Sat. 4. v. 8. (*e*) Sat. 4. v. 24. (*f*) In Tragœd. Agamemn. act, 2. v. 240.

& optimum exiſtit refugium pœnitenti mutatio praui conſilii, & conuertatis vos ab errore ad veritatem, ac a mundo ad Deum, erigatiſque vos ad viuam ſpem æternæ felicitatis. Tantum vobis dolorem, cruciatumque adferant errata ætatis veſtræ, vt non ſolum animi a factis, ſed aures quoque a commemoratione abhoreant, & quamuis erraueritis, temere feceritis, lapſi fueritis, & pernicioſis (*a*) iniuſtitiæ viis plane incedentes inuias peragraueritis ſolitudines ignari luminis iuſtitiæ, ac ſolis prudentiæ, ac diuinam confugite clementiam, quum aditus miſericordiæ Numinis ſupremi nemini ſit præcluſus. Quærite, dum (*b*) omnia veſtra delectamenta præterierunt tanquam vmbra, aut prætercurrens nuncius, ac veluti nauis fluctuantem aquam permeans, cuius elapſæ veſtigium inuenire non eſt, vel meatus notam in fluctibus, (*c*) proſeucham,

(*a*) Sapient. Salom. c. 5. v. 7. 8. (*b*) Ibid. v. 10. (*c*) Iuuenal. ſat. 3. v. 296. hicque curſim attingimus ex Voſſio l. 4. inſtitut. orat. p. 91. olim proſeuchas non aliud fuiſſe, quam ædes ſacras, quas Romæ, & Alexandriæ, ac in aliis vrbibus plures habuere Iudæi precationibus deſtinatas. Quando in quibusdam oppidis nullæ eiuſmodo ædes inueniebantur, populns in littora proxima ſecedebat, vt ibi oraret, quæ loca & ipſa ſic appellata ex Actis Apoſtolorum c. 16. v. 13. in promtu eſt: ac inde littorales orationes apud *Tertullianum* l. 1. ad Nationes c. 13. apppatent. *Ioſephus*, cuius verba *Leopardus* notauit l. 3. Emendat. c. 4. pro-

ſeceſſum pietatis exercitiis aptum, & fundite (*a*) explorantes, perſcrutantes que mores veſtros ardentes ſacrifici Seruatoris veſtri nixas preces in ſpiritu (*b*) & veritate pro obtinendo beato vitæ mortiſque (*c*) exitu. Quem appelletis quem obteſtemini? quem imploretis? ne minem quam Deum habetis T.O.M. is que inuocantes (*d*) exaudit, & ex omni bus eripit anguſtiis, quid? quod eius dem ortus (*e*) ſeſe orantibus tanquam au roræ compoſitus eſt, illiſque veniet v pluma, vt irrigans terram imber ſeroti nus. Ad hunc flocci habito Philiſtæorum Numine (*f*) Dagon, contemto Naëma nis primo aſylo (*g*) Rimmon, neglect idola colentium ſacerdotum (*h*) Baale ſordeſcente Nebucadneſaris magno (*i* aureo vitulo, abiectis nautarum ob Io nam pæne naufragium facientium com men

proſeucham μέγιςον οἴκημα vocat πολὺν ὄχλον ἐπιδέ ξαϑαι δυνάμενον, hancque cum ſynagogis eandem ex ſtitiſſe obſeruat *Grotius* ad c. 4. Matth. v. 23. Maſſaliano rum autem proſeuchas πολυμαϑής, & curioſus offender poteſt in *Epiphanio* contra hæreſes hæreſ. 30. *Scaliger* Elench. trihæreſ. Serrarian. c. 28.31. ac *Sam. Petito* l. 9. va lect.

(*a*) Ierem. lament. c. 3. v. 40. (*b*) Ioann. c. 4. v. 23. (*c* Conf. ars. art. & ſcientia ſcient. *D. Caſp. Finckii.* (*d* Pſalm. 34. v. 18. (*e*) Oſeas c. 6. v. 3. (*f*) 1 Sam. c. (*g*) 2 Reg. c. 5. (*h*) 1 Reg. c. 1. v. 26. (*i*) Dan. c. 3. v.

mentitiis, & fictis (*a*) Diis, pro nihilo du-
cto Athenienſium (*b*) ἀγνώστῳ Θεῷ, ſpreto-
que Lacedæmoniorum (*c*) oraculo, qua-
ſi ad ſacram ancoram oculos, animoſque
cum (*d*) palmis attollatis, & huic ſalutem
veſtram, quæ ſpe exigua, extremaque
pendet, vnice commendetis, ac commit-
tatis. Ne vero imbecillium animorum
inſtar ſuperſtitioſa concipiatis, ac vti an-
ni milleſimi ſeptingenteſimi decimi ter-
tii die decimo tertio menſis Auguſti acta
publica Colonienſia nos Vindebona do-
cuere, Caſſianum veluti patronum in tri-
bus capitalibus pœnis, ac malis bello, fa-
me, & peſtilentia colatis. Nec hiſtoriæ
anili fidem habeatis, quod huius ſancti
patrocinio vrbs Imola, quum ibi oſſa, &
reliquiæ ipſius pompa portarentur, a lue
fuerit ſeruata. Multo minus *Ioannis* (*e*)
Pierii Valeriani Sebaſtianum, tanquam
Diuum tutelarem aduerſus peſtilentiam
eligatis, & *Gregorii Magni* ita dictam *ſe-
ptiformem* (*f*) *Litaniam* cantelis, quia

 vi-

(*a*) Ion. c. 1. v. 5. (*b*) Act. c. 17. v. 22. (*c*) Cœlius l. 13. c. 24. Antiq. Lect. (*d*) Ierem. lament. c. 3. v. 41. (*e*) Pier l. 24. hierogl. (*f*) Græcum nomen λιτανία ad publicas rogationes, & ſupplicationes in eccleſiis translatum eſt, & Latinitate donatum *Sidonio* l. 5. epiſt. 7. itemque Bedæ, ac aliis. De re autem ipſa videatur allegatus *Sidonius* dicti libri ep. 14. ibique Sauaro. Conf. & Walafridum Strabonem de rebus eccleſiaſtic. c. 28.

viuente adhuc isto sexagesimo quinto Romanorum Papa inter obambulandum & cantandum Romæ vna hora octoginta homines vitam (*a*) reddiderunt. Remittite debita mortalibus, augete ecclesiis, ac earum parti pretiosissimæ, vt *Philipp.* (*b*) *Melanchthoni* audiunt, scholis officia præstita insigni liberalitate, & ne vnius quidem assis æstimato duro Euclione, cuminique sectore leuate opibus vestris aliorum inopiam, ostendentes, vos τὰ κτήματα, καὶ τὰ χρήματα habere. Egregium enim expiationis sacramentum est (*c*) ἡ ἐλεημοσύνη, quæ vox ex Ebraismo ad Græcos, eosque sacros scriptores teste (*d*) *Vorstio* manauit, vt stipem pauperibus misericordiæ adfectu dandam significaret, & in diuinis oraculis magnipenditur. Ita (*e*) *Daniel* regem Babylonis docuit, vt benefaciendo egenis peccata redimeret, & (*f*) *Tobias* pater filio indicat, quod larga, (*g*) *Cypriani* vocabulo, operatio liberet ab omni (*h*) *peccato*, ac morte, vitamque reddat longiorem, (*i*) *Siracides* etiam decla-

(*a*) Heinrich Anshelm von Ziegeler / und Kliphausen in sein. täglich Schau-Platz der Zeit p. m. 248. die 12. mensis Martii. (*b*) Tom. 5. intimat. c. 5 (*c*) De eleemos. leg. D. Io. Taffin. in metanœa l. 2. c. 11. p. 212. 218. (*d*) Ebr. N. T. part. 1. c. 2. extr. (*e*) c. 4. v. 24. (*f*) c. 4. v. 11. (*g*) De oper. & eleemosyn. c. 9. (*h*) Cicer. extrem. Verrin. de Sicil. iurisdict. ac Gellius l. 13. c. 20. (*i*) c. 3. v. 33.

clarat eleemoſynam a vulgato interpre-
te cum æqualibus [a] *Tertulliano*, [b] *Hieronymo*, & aliis in ciuitatem Latinam ecclesiaſticam receptam inſtar aquæ ignem extinguentis culpam, & crimina ſupprimere. Quin imo ſuauiſſimus Ieſus [c] eandem vehementer commendat, & iudicaturus olim viuos, ac mortuos opprobrabit damnatis neglecta miſericordiæ opera, dum in apertiſſima erumpet [d] verba: eſuriui, & ſitiui, ac mihi non dediſtis manducare, nec bibere, alioque [e] loco, quod præſtitiſtis vni meorum fratrum e viliſſimo ſanguine, id mihi feciſtis, tuncque conſcientia ferreorum, ac durorum animorum attoniti, licet alioquin, [f] *Appiano* cenſente, miſeriæ loquaces faciant, & miſeris modum verborum tenere difficile ſit, *Tacituſque* [g] putet mœſta, vbi ſemel prorupere, difficilius reticeri, non attollere oculos, non muſcere audebunt. Idem quoque [h] *Henr. Corn. Agrippæ a Nettesheym* ſenſiſſe videtur Homerus, vbi introducit iuuenem ad Antinoum procum dicentem: *Antinoe non quidem pulchre cecidiſti mi-*

(a) De patient. c. 7. (b) Epiſt. II. (c) Matth. c. 6. v. 1. 2. 3. 4. (d) Matth. c. 25. v. 42. (e) Ibid. v. 40. (f) De B. Punic. in orat. Hannov. p. 79. (g) Annal. IV. 69. (h) L. 3. de occult. philoſoph. c. 56.

ſerum mendicum, perdet te, ſi vſquam Deus ſupracœleſtis eſt, nam & Dii alienis hoſpitibus aſſimilati in vniuerſum exeuntes ciuitatis euertunt, hominum iniurias ſimul, & nefas aſpicientes. Profitemini ſemper Chriſti crucem, & in eius morte exultate, ac mentes veſtras ſacræ cœnæ vſu confirmantes, voſque lecto aptantes funebri fiduciam ponite, (*a*) *Paracelſi* verbis, in miſericordia Dei, donec ex gratia medicinam indulgeat; nam recte *Gregor.* ait (*b*) *Horſtius*: genuinum alexipharmacum peſtis apud Deum ſolum repoſitum cum *Cratone* credo, & cum *Heurnio* ingenue fateor, quod in peſte nihil peſtilentius multis remediis. Si quoqne contingat, vt aliquis veſtrum alibi locorum lue iſta; quæ non ſenibus, non fœminis, non infantibus, ac liberis e complexu parentum abreptis, effuſiusque flentibus parcere ſolet, cuiuſque præter cætera mala nobilitatur crudelitas, laborare incipiat, ſtatim, & ratione adhuc integra, quum ſecundum (*c*) *Senecam* in tota vita diſcendum ſit mori, & eloquio (*d*) *Ciceronis* æquiſſimo animo moriatur ſapientiſſimus quiſque, ſtulquiſque, ſtultiſſimus iniquiſſimo, rem con-

(*a*) L. 2. de peſt. c. addit. p. 224 (*b*) Pract. l. 7. (*c*) L. de breuitat. vit. c. 7. (*d*) De ſenect. c. 23.

constituat domesticam exemplo *Ezechiæ* lethaliter ægrotantis, hocque præceptum ab (*a*) *Esaia* vate Amosi filio obtinentis, & Deum non [*b*] ore accedat, & labiis honoret, sed anima, demissisimeque [*c*] *Claudiani* versu vtatur;

En adsum veniam confessus crimina posco!

Nam, docente [*d*] *Ambrosio*, nihil est, quod pudori esse debeat, nisi non fateri peccata, quum simus omnes peccatores, vbi ille laudabilior, qui humilior, ille iustior, qui sibi abiectior. Recordetur [*e*] *Persii* præceptum;

--- --- --- ne te quæsiueris extra!

& monitum cuculi vti Græcis κόκκυξ, ita Germanis Kuckuck dicti, ac cum nomine, tum coccismo suo crebriori velut Kick ihn serio commendantis, nec non [*f*] *Horatii* effatum;

--- --- --- --- --- te ipsum
Concute, num tibi quid vitiorum inseuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala, namque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Quid? qnod confestim verbi diuini mi-

(*a*) c. 38. v. 1. (*b*) Matth. c. 15. v. 8. (*c*) In Epist. ad Hadrian. v. 12. (*d*) L. II. de pœnit. c. 10. (*e*) Satyr. I. v. 7. (*f*) Sermon. l. 1. satyr. 3. v. 34. seqq.

niſtrum vocandum curet, vt ſe, dum ad extrema peruentum eſt & in vltimis exiſtit, ἐφωδίῳ ſacro inſtruat ac blande conſoletur, quoniam ex ſententia (a) *Ouidii*;

Temporis officium ſolatia dicere certi
eſt,
Nec ſi (b) ſcelus admittis, ſi conſoleris
amicum,
Mollibus & verbis aſpera facta leues.

Sic exonerata probe conſcientia pretioſum illud, vt (c) *Ignatius* eleganter nominat, φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρτήριον ἀλεξίκακον nanciſcetur, atque deficiente anima poterit, ex hoc commorandi diuerſorio alacer tanquam ex hoſpitio miſeriarum, & incommodorum pleniſſimo egredi, ac lætiſſime ad futuram vitam, veluti ad patriam euolare. Præcipue L. B. pectus pacatum cuſtodiendum eſt, ne abſtruſo flagret incendio, doloribuſque laceretur, & corpora idoneis antidotis tuenda, ac medicamentis expertiſſimis ſunt curanda, hicque ſua laude fraudare nequeo *antidotarium peſtilentiale* lingua vernacula olim a *Ioanne Rhenano* in lucem emiſſum, poſtea vero in Latinum ſermonem per *Fridericum Vogt* medicum Haſſum belle transla-

(a) L. 4. de pont. eleg. 11. (b) Idem l. 3. de pont. eleg. (c) In epiſt. ad Epheſ.

latum, nec non *consilia antipestilentialia* Lipsiense, Vratislauiense, *Rottendorffii*, & Magnifici *Wedelii. Præseruatio autem* teste *Petr* (a) *Foresto præclarior ipsa curatione existit, dum multo præstat morbum prorsus non admittere, quam admissum expellere, quemadmodum gubernatori nauis,* qui, vt (b) *Seneca* scribit, freta

Rate fragili perfida rupit
Terrasque suas post terga videns
Animam leuibus credidit auris,
Dubioque secans æquora cursu
- --- tenui fidit ligno
Inter vitæ, mortisque vias
Nimium gracili limite ducto,

longe præstabilius est, ante tempestatem exortam portum ingredi, quam fluctuatum, periclitatumque a mari euadere. Matutino tempore butyrum cum pane comedendum, vti adæquatum auræ pestilentis corrigendæ remedium (c) *Hoefe-rus* commendat, poteruntque illi imponi hiera picra *D. Io. Mich.* (d) *Febr*, aut suasu (e) *Diemerbroeckii* caseus ouillus viridis, vel folia rutæ hortensis, de qua *Casp.* (f) *Dornauius* cum *Petr.* (g) *Lotichio* canit;

vti-

(a) L. 24. obseru. med. 18. (b) Med act. 2. v. 301. seq. (c) Herc. Med, l. 2. c. 11. (d) Hier, pier. vel de absint. anal. Lips. ann. 1667. edit. p. 92. (e) L. 2. de pest. p. 180. (f) Amphitheatr. sapient. Socrat. ioco-ser. t. 1. p. 198. (g) L. 2. carm

- - vtilitas & tanta potentia rutæ eſt,
Vt ſuperet meritis gramina cuncta ſuis.
Ruta virens abigit metuendos ictibus angues,
Ruta inhibet dira mixta venena manu,
Et quoties diræ ſerpunt contagia labis,
Implorant homines graminis huius opem.

Non inepte ergo Heracleotæ, ſcribente (a) *Athenæo*, ſub lucis ortum ſingulis diebus rutam comederunt, *Kenelmuſque* (b) *Dygby* ſincere fatur: om ſig van de peſt te bevriideu, wiil hy regeert, moet man wat Wiinrúyt op ſiin Boter, en Brood eten, of wat ſcherpe Kaas met wat rute. Dein ex mente *Dan.* (c) *Ludouici* bibatur vini abſynthiaci, vel conſilio *Emanuelis* (d) *König* vrinæ propriæ hauſtus. Præterea herbæ Nicottianæ, qua homines *magna* (e) *ſumma artis*, & κατὰ μεταστοιχείωσιν *in bona charitate* fruuntur, fumus valde conducit, vtpote qui in peſte (f) Nouiomagenſi præcauenda inſignem præſtitit vſum. Et ſi radices ſcordii, allii, petaſiſitidis, angelicæ, contraieruæ, Zedoariæ,

(a) L. 3. c. 5. (b) Vid. Nieuwe beproefde, en wel ondersochte Genees-Middelen p. 24. (c) Tract. de morb. caſtr. p. 581. (d) Regn. animal. ſect. 3. artic. 2. p. 249. (e) Ex anagrammatiſmus fit: *magna ſumma artis.* (f) Dimerbroeck l. 2. de peſt. p. 205.

riæ, herbæ rutæ hortenſis, C.B. & dictamni Cretici cum cubebis, cortice citri, graniſque lauri,& iuniperi gr. m. inciderentur, ac cilicio inſuerentur, vaſique debitæ magnitudinis, & aceto vini acerrimo pleno inderentur, conuenientiſſimum conſtituerent profecto alexipharmacum, iſtiuſque vnum cochlear mane ſumtnm ſanitatem optime conſeruaret. Regredimur in memoriam, nos anno æræ Chriſtianæ milleſimo ſeptingenteſimo decimo hoc ipſo, abſit inuidia! Illuſtriſſimum Comitem de Schlippenbach, Sacræ Regiæ Maieſtatis Boruſſiæ Generalem locum tenentem, & Gubernatorem Colbergenſem, nec non Generoſisſimum Dominum de Buddenbrock, ſupremum excubiarum in eadem tum legione præfectum, hæreditariumque in Tirſewiſchen, Vſpicion, & Meldinen in Marchia Vckerana, & Pomerania verſantes vna cum familiis a lue peſtifera tutos, ac immunes reddidiſſe. (*a*) Alii laudant E. pimpinellæ albæ bene ſaturatam mane, & puluerem bezoardicum veſperi ſumendum, (*b*) alii in magna Friburgenſium peſte anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto probatiſſimam mixtu-

(*a*) Conſp. medicin. Stahlianæ tab. 53. de peſte p. 358. (*b*) Bernh. Rottendorff in conſil. peſtifug. p. 19. & 20.

turam ex ſalis communis vnciis duabus & ſulphuris optimi vncia vna confectam adduntque ei parum camphoræ. Et ſane Generoſus, ac Magnificus Dominus *Georg. Chriſtophorus Petri* (*a*) *ab* Hartenfels/ qui νῦν ἐν ἁγίοις verſatur, & inter viros literatos, ac ſtudiis medicis, doctrinisque deditos viuit, viuetque per omnium ſeculorum memoriam, ac cui mors famam, gloriamque factorum, & dictorum adeo non abſtulit, vt auxerit, idem ſulphur ἄπυρον ob admirandas virtutes tanquam cœlitus conceſſum antidotum maximi æſtimat, *Athanaſiuſque* (*b*) *Kircherus* ſulphuri adſcribit ignem quendam potentialem omnia abdita venena facultate ſua ignea conſumentem. Super hæc recta, & accurata diæta interdiu ſeruetur, quia auctoritate (*c*) *Galeni* primus, ac præcipuus fere curandi ſcopus poſitus eſt in illa non tantum cibum, & potum, ſed reliquas etiam *res non naturales* complectente, quemadmodum ex eodem medicorum (*d*) Coryphæo elucet. *Socratis* apud (*e*) *Gellium* exemplum in conſpectu habeatur, vtpote qui nequaquam

Sy-

(*a*) In programm. de eo, quod in medicina. ſacrum, & diuinum eſt, Erford, 2 Ian. ann. 1698. edit. (*b*) Serutin. peſt. ſect. 3. (*c*) L. 1. de remed. fac. par. c. 10. (*d*) Comm. 3. in l. 3. epidem. t. 9. & comm. 1. in l. de vict. acut. t. 6. (*e*) L. 2. c. 1.

Sybaritica, & Syracuſana menſa frui ac ἀδεῶς, iucunde, opipare, & apparata edere, ac libere, ſed parco, atque parabili victu ad implendum naturæ deſiderium defungi ſolitus in peſte belli Peloponeſiaci tempore Athenienſem ciuitatem depopulante ſalubritatem corporis temperantia *Xenophani* teſte *Baſil.* (*a*) *Fabro* θεμέλιον σοφίας audiente retinuit, vt minime communi omnium cladi obnoxius fuerit. In conclaui aër, iuſſu (*b*) *Dolæi*, æolipila quadam corrigatur in eodem conſtituta, ac liquore alexipharmaco, vel ſimpilci aceto, vel infuſo ex aceto rutac. calendul. &c. vino Rhenano generoſo, cort. citr. aurant. caſſ. caryoph. cinnam. & mac. facto repleta, ignique pro vento artificiali ciendo admota. Vbique non eſt dimittendus vſus ſuffimentorum ex nitro, ſulphure, ſuccino, thure, raſura cornu (*c*) cauri, cortice betulino, baccis iuniperi, & ſimilibus. Præſidiarii milites (*d*) Tornacenſes tormenta bellica ſolo puluere pyrio oppleta contra ciuitatem olim collocabant, quo ſonitu, ac commotione aëris violenta, fumantique odore aër quaſi depurgaretur, latens in eodem conta-

ta-

(*a*) In theſaur. erudit. ſcholaſt. p. 2299. (*b*) Encyclop. medic. l. 4. c. 5. (*c*) Eman. König. Regn. anim. ſect. 3. p. 274. (*d*) Lemm. occ. p. 227.

tagium discuteretur, & adrepens pestis anteuerteretur. Præsertim conueniunt equorum vngulæ, ac quod in ipsarum cauo cernitur, & a fabris effoditur, (*a*) *Ranchinusque* fœtida efficacissime contagii seminaria expurgare arbitratur. *Hieronymus* quoque (*b*) *Merculialis* scribit, quod *Auenzoar* aduersus pestem odorem prædicet vrinæ hirci, testaturque se, quum annis præteritis pro Cæsaris Maximiliani valetudine Viennam iuisset, & quadam die pransus esset apud Reuerendissimum Hungariæ Cancellarium, vidisse in eius ædibus seruari magnum hircum, huiusque rei causa quæsita responsum tulisse, id fieri pro peste. Luculenti præterea ignes ad aërem corrigendum lignis fraxini, quercus, iuniperi, abietis, ac cupressi, nec non foliis (*c*) lauri, & rorismarini, doliisque picatis sunt accendendi. Ita Vdalricus XX Bohemiæ Dux anno post Christum natum millesimo decimo sexto circa Pragam, & alibi, vt *Heinricus Anshelmus* d

(*a*

(*a*) L. de purif. rer. p. 279. (*b*) L. de pest. c. 22. (*c*) *Herodianus* libro primo auctor est, Commodum Imperatorem maximæ Romam affligentis pestis tempore, medicorum consilio. secessisse Laurentum, vbi syluæ e lauro complures visebantur, & multum valere ad euitandam aëris contagionem tum odores laurorum, tum ipsarum amœnitatem vmbrarum.

(*a*) Ziegler / & Kliphausen admodum speciosa equestri genitus familia, ac omnibus fere omnium gentium historicis magnitudine sua inducens caliginem, nec non nouitate inuentorum, & editorum a se operum commendabilis perhibet, pestilentia importunissima ingruente syluas dolabris sternere & passim ex aceruis, struibusque ardentibus, quod nuper quoque indicantibus actis publicis Coloniensibus de die 27 mensis Augusti præterlapsi anni millesimi septingesimi vigesimi Massilienses fecerunt, incendium optimo successu facere mandauit. Quum autem tales fumi nimis cito euanescant, ideo miscela ex sale ammoniaco, oleo vitrioli rectificato, balsamo Peruuiano &c. conflata, & diutius, copiosiusque fumos eructans, ac minoris pretii existens, vbiuis reponi poterit, vt effluuiis suis acidis volatilibus, & nebulosis plurimis aërem ab insectis, & sordibus deletricibus liberet. Quin imo laudem meretur egregiam consilium (*b*) *Hippocratis*, qui quum totam Asiam, atque Græciam a peste exhauriri grauissima videret, suasit, vt ianuas, & fenestras suas mu-

(*a*) Im täglich. Schau Platz der Zeit p. m. 762. die 30. mensis Iunii. (*b*) Melch. Iunius orat. 5. de ædific. publ. & priuat. tom. 2. p. 729.

mutarent, & Eurum verſus, aut Aquilonem, ventos elaſticum condenſatum aërem & humoris nimii expertem in atmoſphæram introducentes, adeoque corpora compingentes, robuſta, ad motum idonea & & bene colorata, meliuſque malignitati reſiſtentia facientes, conſtituerent, atque ſic aliquot hominum millia a lue illa vindicauit. Quod ipſum & *M.* (*a*) *Varro* imitatus eſt, qui, Corcyræ quum degeret vitam ac cunctis propemodum in ædibus ægrotos decumbere animaduerteret, inducto feneſtris nouis Aquilone, ventorum, vt (*b*) *Plinius* ſcribit, omnium ſaluberrimo, iiſque, quæ Auſtrum reciperent, obſtructis, ianua tranſpoſita multos conſeruauit. Nec ſine ratione (*c*) *Plutarchus* refert, *Empedoclem* Agrigento peſtilentiam depuliſſe occluſis montis faucibus, per quas Auſter inciderat, vtpote ex oceano atlantico, & mari mediterraneo flans, ac modum excedentibus humoribus plenus exiſtens, vnde elaſticitas aëris perire debuiſſet, vitæ, atque animæ vnicum fulcrum. (*d*) *Antonini* autem *Pii*, qui intra vrbes mortuos publica ſepultura honorari vetuit, omnino vigeat decretum, mor-

(*a*) L. 1. de R. R. c. 4. p. 12. (*b*) H. N. l. 2. c. 18. (*c*) Περὶ πολυπραγμ. p. 515. (*d*) Iul. Capitol. c. 12.

mortuorumque corporibus calce (a) viua conſpergendis, & contegendis cito, quum *Læuino* (b) *Lemnio* exiſtimante ſtatim a morte ſerpat contagio, atque adſtantibus labem inferat, extra ciuitatem, quod ſuadente *ſynopſi politica* (c) *Reyberi* ſalubrius eſt, fatale faciant conditorium more populi (d) Dei, ſumptuque communi vulgaria funera, exemplo *Marc.* (e) *Antonini* philoſophi, iubeantur efferri; ne & fœtore forſan ſuo aliis adeo noceant, vt abire e medio, ac extremum efflare halitum cogantur. *Summa etiam cum diligentia Io. Petr.* (f) *Lotichii* arbitratu *proſpiciendum venit, vt cadauera rite ſepeliantur, terræque mandentur, ſcrobes, ac foſſæ tam profunde excitentur, ne a brutis erui, ac violari, vorarique ſuſtineant, & tum pecudes, boues, oues in pagis, & oppidis a lue paſſim proſternantur, vel canes,* quemadmodum anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quinto in (g) Moſcouia accidit, rabioſi euadant, & in homines furentes faciant impetus, nec non ædes, agros, &

 iti-

(a) Theod. Zuinger. im ſicher- und geſchwind- Artzt. 767.
(b) L. 2. de occult. nat. mirac. c. 3. (c) p. 787. (d) Gen. c. 25. v. 9. Marc. c. 5. Luc. c. 7. & Ioann. c. 11. (e) Iul. Capitolin. c. 13. (f) Conſil. & obſeruat. medicinal. 15. l. 1. c. 7. p. 115. (g) Gottfried. Schultzen in der neu-augirt. und continuirt. Chronica d. 708.

itinera infesta reddant. Denique funes, quibus peste defunctorum cadauera sepulcris illata sunt, vel prorsus comburantur, vel flammis conflagrati ligni abietini, iuniperinique fumo ventilentur, dum docente (*a*) *Trincauella* aliquando per triginta annos delitescentes, ac casu moti tantum breui contagium produxerunt, vt decem milia hominum absumerentur.

ODE GRATULATORIA.

AD GENEROSUM DOMINUM AUCTOREM, CÆTERA.

Quo non flagello nos Nemesis quatit
Seuera? nostris criminibus potens
Nam sæpe fallax spes agrorum
Pallida membra *fame* fatigat.
Tum sæpe bellis Mars ferus inclutas
Vrbeis ruinis implicat, & graues
Cudit catenas, funerumque
Sanguineos struit, heu! aceruos.
Tum sæpe vexant agmina *febrium*
Mortale corpus, flammaque cum gelu
Certant vicissim nos misellos
Præcipiti reuocare fato.
Morbos atroces, & varium genus
Vix explicabunt omne Machaones:

Ho

(*a*) Consil. l. 2. p. 360.

Hos pestis inter principatum
Obtinet horribili veneno.
Hæc virga vindex in manibus Dei
Ira calentis, qua populos ferit,
Haud vsitata strag e sternens
Millia multa virûm repente
Vix hunc Medentum sollicitus labor
Pestis furorem frænat, & obiicem
Ponit veneno tam potenti,
Quod perimit iuuenes, senesque.
Quis non tremiscit *Massiliensium*
Lugenda *pestis* fata recolligens?
Prouinciæ pars messa pestis
Falce suis vacat, heu! colonis.
Nati parentum vera superstites
Ætate tenera nomina nesciunt:
Incerta res est, vnde vitam
Et genus ille, vel iste ducat.
Ergo bonorum prouida Principum
Temnenda non est cura, tyrannidem
Hanc præcauendi, ne valentes
Inficiat graue virus oras.
Sic euagantes agger aquas domat,
Sic flamma lymphis mersa restinguitur.
Et dira pestis, ne nocere
Possit, erit fugienda caute.
Si nemo sana mente periculi,
Ceu stipes excors, objicit aleæ:
Quin ipse Jesus in tumultu
Effugiens fera saxa fugit.

At ſi ſupremi dextera Vindicis.
Te forte captat, dum fugis, id feras
Dauidis inſtar: pœna Cœli.
Mitior eſt hominum furore
Hæc cuncta ſcripto fuſius explicat
Scriptor politus, Weſthouius ſagax:
Quem Cæſar Ingens tot decoris
Laudibus, ac titulis ſerenat.
O viue Weſthov, nobilis ingeni
Vena venuſti! ſcribere pergito
Felice penna, ac æuiterna
Pone tuæ monumenta famæ

1. Vnde tritum illud:
Hæc tria tabificam pellunt Aduerbia peſtem:
Mox, longe, tarde, cede, recede, redi.
2. Ioh. 8. 59.
2 Sam, 24. v. 14.

Scripta
a
Wilhelmo Neuhuſio,
S. Theol. D. Philoſ. Eloq & Hiſtor. in Illuſtri Hammonenſium Athenæo Profeſſ. Publ.

Als David (*a*) dorten war zur Straffe hingezählet /
Hat ſelbſt aus dreyen Er das Beſt die Peſt erwählet/

Und

Und spricht: Barmhertzigkeit ist bey
dem HErrn groß/
Aus seiner Hand wird man von Straf-
fe wieder loß.
Wer sich von Jugend auf dem Willen Gott's
ergeben/
Wer Christlich Lebens lang in Gottesfurcht
will leben/
Hat GOttes Gnad / und Schutz/ er
komm' in was für Noth!
Und keine Bangigkeit / noch Furcht für
Pest / und Tod.
Er weiß / und hoffet fest / daß dieses Lebens
Ende
Der Anfang jenes sey / da freudig in die
Hände
Man klopfen wird/ und schau'n des Va-
ters Angesicht
Nebst allen Heiligen im Himmelischen
Licht!
Doch bleibet heut die Frag: ob für der Pest
darf fliehen
Ein frommer Christen Mensch und ander-
werts hinziehen?
Wann's wegen Amtes/ und Gewissens
kan geschehn/
Wird man den Ausgang gut / und
glücklich künftig sehn!
Das kleinste wird erwählt allzeit aus zweyen
Ubeln:

Und besser unverletzt / als Mittel' auszugrübeln
Wann erst die Wunde da: was einem schädlich deucht
Dafür (wie's Sprüchwort heißt) ein jeder billig fleucht.
Nun diese Frage hat mit mehrerm schön erläutert
Der Herr **von Westhoven** mit Antwort: Ja beheitert/
Nicht blos nach schlechter Art/ besondern mit Bedacht
Recht künstig ausgelegt dem Leser vorgebracht.
Er fahr so weiter fort! Ich zweifle nicht / es werden
Durchblättern den Tractat die Götter dieser Erden/
Auch rühmen Seine Kunst! und daß dann Kunst und Ruhm
Der Nachwelt anvermählt verbleib' zum Eigenthum/
Durch Seine künst'ge Faust / durch Seine künst'ge Blätter/
Dürch Seinen künst'gen Fleiß / durch dieses Buch! Herr Vetter!

Mit hertzlichem Wunsch / daß Gott in Gnaden alle böse / pestilentialische/ contagieuse Zeiten abwenden/ from=

fromme Christen Menschen für schädlichen ansteckenden Kranckheiten behüten/ und einem jeden/ was ihm nütz/ und selig ist/ geben wolle! setzet Sr. Wohlgeb. Magnific. dem Herrn Comiti Palatino von Westhoven &c. salv. tot. tit. obiges wenige zur wohlmeintlichen Gratulation zur Edition gegenwärtigen Tractats dessen Dienstgehorsamer Vetter

Joh. Rudiger Hammerschmidt/
Derer Rechten Doctor, Clev: und Märckischer in Albo Recipirter Hoff-Gerichts Advocatus, Erbsaß zum Neuenhause u. s. w.

Hochwohlgebohrner Herr! der Kayser
und der König
Hat Dich durch Ehr und Amt berühmt/ und groß gemacht/
Doch dieses wie es scheint/ ist Dir noch viel zu wenig/
Du bist noch jederzeit auf mehrern Ruhm bedacht.
Drum wird Minerua selbst üm vieles Bücher schreiben/
Dir Dein erhöh'ter Geist mit Kunst/ und Witz gebiehrt/

Gantz ungezwungen Dich dem Buche einver-
leiben/
Das zur Unsterblichkeit bis an di
Sternen führt.

Sr. Hochwohlgebohrnen dem
Herrn Auctori setzte diese zwa
wenige/ doch wohlmeinend
Zeilen

Rudiger Sachsensche M. D
C. P. Cæsar und Practicus zu Lünen.

Excellentissimo, Amplissimoque Viro

H. W. E. de Westhouen

S. R. I. Equiti, Comiti Palatino, Med
D. Cæsereæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curiosorum Aca
demiæ collegæ, Regii, ac Electoralis Borusso-Brandenbur
gici Colegii medici Adiuncto per Comitatum Marca-
num, nec non Poëtæ Laureato Imperatorio, Rei-
publicæ Hammonensium cum maxime
Consuli,
&c. &c.

Arnoldus Henricus Westerhouius
S. P. D.

Tardius multo, qnam par fuerat
redditæ mihi sunt nouissimæ literæ Tuæ
suaues illæ, & beneuolentiæ plenæ & nisi
me vnus eorum, qui Amstelodami v ehi-
culariam publicam faciunt, aliquando mo
nuis-

nuiſſet, ſeruari apud ſe faſciculum quendam, pro quo perſoluere portorium recuſarent ad nos quotidie commeantes nautæ, diutius etiam fructu earum mihi carendum fuiſſet. Miratus ſum hominum illorum rationem; quaſi iniquius pretium ſtatui queat iis rebus, quæ a Weſthouio ad Weſterhouium portantur. Verum quid agas? Sic eſt iſtuc genus mortalium! Vt ad litteras Tuas redeam, mirifice in illis placuit conſilium Tuum de *Conſultatione*, vt vocas, *Philologico-Theologico-medica* propediem publicanda, qua homini Chriſtiano ſalua optimæ mentis conſcientia licere peſtem fugere rationibus omni luce clarioribus Te expoſiturum polliceris, additis inſuper προφυλάξεως & Θεραπείας fidiſſimis remediis. Enim uero argumentum Tua perſona digniſſimum. Felicem Hammonenſium Rempublicam tali Conſule. Illud, illud demum eſt conſilio, & opera iuuare ciues; illud pro patriæ ſalute excubare. Scilicet perſpectas habuiſſe prorſus ſingulares ingenii Tui dotes Maieſtatem Regiam in Boruſſia credere fas eſt; vnde Ampliſſimo Ordini Te adſcribendum nouo exemplo, atque extra ordinem ſapientiſſime cenſuit, multis dudum honoribus ornatum, quos virtus Tua meruiſ-
ſe

ſe viſa. Atque o vtinam Hammona noſtra plures Tuæ dignitatis Viros iiſdem artibus, eodemque animo præditos numeraret! ita vere neſcio qua temporum iniquitate Muſas ſeu abitum parantes ſiſti, & blande retineri, ſeu animam iam agentes tantum quod ab orco reduces in vitam factas cerneres. Tibi vero hoc maior debetur laus, qui ſolus barbariei impetum excipere, ſuſtinere, repellere aggrediaris.

Quanquam hæc ſcribens Clariſſimis illuſtris ſcholæ veſtræ Doctoribus nihil derractum volo. Alia res eſt, ſtatio alia, ordo diuerſus. Vt paucis omnia dicam, Tibi ex animi ſententia gratulor, ciuitati patriæ gratulor, orbi denique Chriſtiano opportunam illam gratulationem Tuam, quam piam magis, an eruditam dixerit, ambigit, ſat ſcio, quicunque legerit. Noſtratium inſigne par Euerardus Otto, Traiectinæ Academiæ Profeſſor, & Abrahamus Wielingius, Prorector meus, proximis feriis æſtivis Hammonam petent credo. Hiſce ego me, ſeu ſolum, ſeu cum Caia mea, filioque natu maiore comitem adiuncturus, atque ad neceſſarios, & amicos veteres, in quibus Tu vnus facile familiam ducis, ἐὰν ὁ Θεὸς θελήσῃ inuiſurus ſum, niſi tamen

Co-

Comicus meus Afer, qui iam prelum exercet, intercesserit. Vale Excellentissime Westhoui, & me, quod facis, ama. Scribebam Goudæ pridie Kalendas Decembres cIɔ Iɔ ccxx.

CorporIs, & VIVI fabrICaM tV perdere nostI
PestIs febrILIs, VIs trVCVLenta MoDIs
ID preCor VtarIs preCIbVs VI teMpore pestIs
IesV ChrIste pIos hIC reDIMasqVe tVos.
TV patIens ChrIstVM patIens sIs, InVoCa, aDora,
PesteM De VVesthof sVbLeVat arte CeLer!

Hæc Viro Generoso &c. &c. Consuli dignissimo, & Fautori æstimatissimo apposuit

Iohannnes Forstmann, Pastor Ostönnensis, ac Ministerii Susatensis p. t. Senior.

Illustris Doctor de Westhoff, magne Patrone!
Dum scriptis quid sit pestis acerba doces?
Et quod sit licitum fugere hæc contagia tristi

Tem-

Tempore, quo paſſim naſcitur iſta lues;
Dum fers ex hortis medicis medicamina prudens
Et Philo-Theiologum Te Medicumque probas;
Nympharum chorus, in primis Dryadeſque puellæ
Rident, & figunt oſcula mille Tibi.
Applaudunt, inquam, Docti, & gratantur Amici
Cuncta Tibi optantes, quæ Tua vota queunt.
Inter eos meus & calamus, velut inter olores
Obſtrepit anſer iners, Præmia multa vovens.
Vt Tibi ſana diu ſit mens in corpore ſano,
Quo ſexcenta Orbi det Tua Scripta manus.
Deſino plura loqui, videar ne forſan adulans,
Quod vitium certe eſt peſtis amicitiæ.

Magnifico Dn. Auctori Conſultationem Philologico-Theologico-Medicam in lucem edenti obſeruantiam ſuam teſtatus.

M. Thomas Forſtmann, ante hac Lycei Iſerlohn. Rector, h. t. Hemerenſium Paſtor Euangelicus, &c.

Nunc

Nunc venit in lucem TVA *Consultatio* belle
Compater, ac Fautor deuenerande mihi!
Nam cruciat sæuo pestis violenta veneno
Ah! varias terras,, singula falce metit.
Heu! deserta iacent; inhumataque corpora multa,
Vix tumulo condens vnus, & alter adest.
Aërii tractus vitiantur odoribus ergo,
Et iuuenes senibus iungit acerba lues.
Gratulor interea TIBI, VIR GENEROSE! decenter
De lepido scripto, docta per ora vola!
Perge laboratos complures edere libros,
AC TVA perVIreat faMa, DeCVsqVe bene!

HæC paVCa eX anIMo fVnDebat
Fridericus Rudigerus Gummersbach, Pastor Marcanus.

Ἔλεγ-

Ἔλεγχος

Auctorum in hoc opuſculo allegatorum.

Gi-

Gifanius.
de Gogler [*Carol.*]
de Graaf. [*Regner.*]
Graba (*Andreas.*)
Graetz
Albert. Heur.
Gregorius Magnus
Grotius.
Gruterus.
Guarnerus
[*Georg.*]

H

ab Hartenfels (*Georg Chrifioph. Petri.*)
Heerius.
Heiderus.
Heifterus [*Laur.*]
Helyot [*La Vie de*
[*Madame*]
Helmont
[*Io. Bapt. van.*]
Herodianus.
Hefiodus.
Heurnius.
Hieronymus.
Hildanus
[*Fabritius*]
Hildebrandus
[*D. Ioachim.*]

Hippocrates.
Hogdes.
[*Nathaniel.*]
Hoeferus.
Hoffmannus.
[*Fridericus*]
Homerus.
Horatius.
Hornungus.
Horftius [*Gregor.*]

I.

Ieremias.
Ignatius.
Ioannes.
- - Saresberienfis.
Iobus.
Iordanus [*Thom.*]
Iofephus.
Iouins [*Paulus.*]
Iunckerus [*Ioann.*]
Iunius [*Melch.*]
Iuuenalis.

K.

Kæmpferus
[*Engelbertus.*]
Kircherus.
Kirchmannus.
Kochen [*Ioann.*]
König
[*Emanuel.*]

L.

Lactantius.
Laërtius.
Lambinus.
Langius (*Christian.* Io.)
Lemnius.
Lemnius (*Læuinus.*)
Lense. (*Ioh.*)
Leo.
Leopardus.
Liddelius (*Duncan.*)
Lipsius.
Liuius.
Lœnicerus.
Lotichius (*Ioann. Petr.*)
- - - (*Petr.*)
Lucanus.
Lucas.
Ludouici (*Daniel.*)
Maccabæor. l. I.

M.

Machan us (*Dominic.*)
Macrobius.
Maior (*Dan.*)
Malapertius (*C.*)
Mantuanus.
Manutius.
Marcellinus.
Marcus.
Martialis.
Marulus (*Marc.*)
Massa.
Massarias (*Alex.*)
Matthæus.
Maurolycus.
Maximus
- - - (*Valerius*)
Melanchton.
Mentelius. (*Iac*)
Mercator (*Gerard.*)
Mercur. Hieronym.
Mermanuus (*Thom*)
Meursius.
Meyer (*Wolfgaug.*)
Michaelis (*Ioann.*)
Mirandulanus (*Io. Franc. Picus.*)
Möllerus (*Martin.*)
Le Mort.
Münsterus (*Sebast.*)
Mynsichtus.

N.

Nepos (*Cornelius*)

a Net-

Sy-

We

FINIS.

